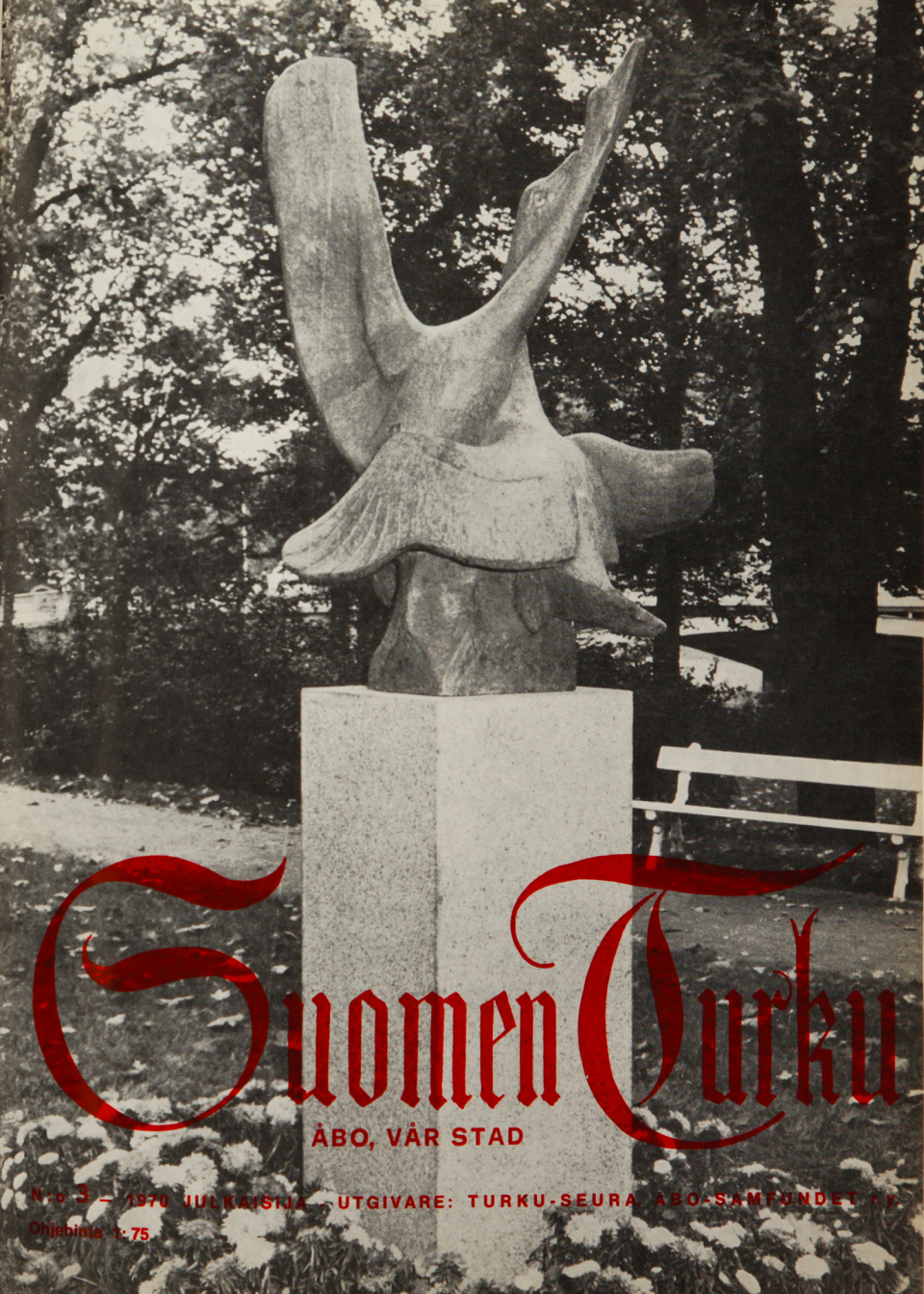

Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD

N:o 3 — 1970 JULKAISIJA — UTGIVARE: TURKU-SEURA ÅBO-SAMFUNDET r.y.

Ohjehinta 1:75

PIRKKA-PIANO

Kotimaista kokoonpanoteollisuutta. Laatupiano vaativalle soittajalle. Ensiluokkaiset raaka-aineet mm. länsi-saksalaiset Röslau-kielet, Biene-viritystapit ja Renner-koneisto. Tavallista vankempi metallikehys. Kielten kiinnitys "agraffeilla". Voidaan varustaa myös kaksoiskumipyörillä.

Korkeus 110 cm. Leveys 143 cm. Syvyys 54 cm. 7 1/4 oktaavia.

10 vuoden takuu.

VALTOLA 1930

Päämyyjä:

VALTOLA O.Y.

Turku, Linnank. 26. Puh. 12 313. Helsinki, Annank. 16. Puh. 60 10 97.

HEPOKULLAN ASUNTOALUEEN RAKENTAJA

ruola oy

rakennustoimisto

TURKU L. RANTAKATU 7

Suomen Turku
ABO. VÅR STAD

N:o 3 – 1970

Osastopäällikkö, metsänhoitaja

ILMARI SIPILÄ:

Ajatuksia Ruissalosta

LUONNONSUOJELUVUODEN 1970 eräs tavoite on muuttaa asennoitumisemme sellaiseksi, että jokaisen suunnitelman yhteydessä myös vastataan kysymykseen, mitä sen toteuttaminen aiheuttaa ympäristölle? Ratkaisun on luonnollisesti oltava sellainen, että haittavaikutukset luonnossa ovat mahdollisimman vähäiset.

AJATUS on meille turkulaisille oikeastaan varsin tuttu. Eräässä paikallisasiassa on mainittuun kysymykseen varsin usein haettu vastausta. Sen laatu on sitten ratkaissut kantamme puolesta tai vastaan.

ASIA, jossa näin menetellään, on Ruissalo ja sen luonnon säilyttäminen. Tämä turkulaisten aktiivisuus on ilolla todettava ja samalla on toivottava, että se jatkuu vastaisuudessakin.

ONKO kyseessä tunteeseen perustuva kannanotto vai eri tekijöiden vakavasta tutkimisesta selkeentynyt kannanotto, on vaikeasti arvioitavissa. Ehkä Ruissalon kohdalla tunne on useammin ratkaisun avain kuin asian perusteellinen tutkiminen. Viimemainittua vaikeuttaa sekin, että on vaikea kuvata niitä tekijöitä, jotka muodostavat Ruissalon luonnon erikoisuudet ja viehättävyyden. Jos niitä yrittää luetella, on tulos seuraavan kaltainen:

— Lehtojen runsaus. Saarella on lehtomaisia metsiä 144 ha eli 37,8 % vastaavan prosentin ollessa Etelä-Suomessa vain 0,9. Lehdot ovat saaren itäpäässä, joka on itse kaupunkia lähinnä.

— Putkilokasvien runsaus. Saarelta on tavattu 531 kasvilajia, 5 alalajia ja 16 sekamuotoa eli sen sivuuttaa kasvirunsaudessa vain Mynämäen alue, joka on 50 kertainen Ruissalon alueeseen verrattuna ja jossa suokasvien osuus on huomattava.

— Lintujen runsaus. Maassamme on tavattu 315 lintulajia. Ruissalossa 159 lajia ja lisäksi yksi maantieteellinen rotu. Yli puolet maamme lintulajeista on näinollen tavattu Ruissalosta. Niistä on pesiviä lajeja 87 ja lisäksi 20 lajia, joiden oleskelu viittaa pesimiseen.

— Ruissalosta tapaa 891 perhoslajia, joista suurperhosia 461 ja pikkuperhosia n. 430 lajia. Maassamme perhosia on 2.070 lajia.

LUETTELOA voisi jatkaa, mutta sittenkään se ei sano kaikkea, vaan kannanotto on perustettava muuhun.

KANNANOTOSSA on myös muita näkökohtia. Eräs sellainen on luonnon kuluminen ja roskastuminen, kun kävijämäärä kasvaa. Ruissalon toimintoihin on vuodesta 1957 alkaen osallistunut nopeasti kasvava kävijämäärä ja niin tulee ilmeisesti vastaisuudes-

Apulaiskaupunginsihteeri
MAUNO AHLGREN:

Sairaalatoimessa tarvitaan suunnitelmallisuutta

Tarkasteltaessa hallintomiehen näkökulmasta ajankohtaisia sairaalatoimintaan liittyviä kysymyksiä nousee kipeimpänä ja kiireellisimpänä esiin kysymys sairaalatoimen hallinnon uudistamisesta.

Tällä hetkellä on sairaalatoimen suunnittelussa huomattavana vaikeutena sairaalapiirijaon epäyhtenäisyys. Tätä epäyhtenäisyyttä kuvaa erityisen selvästi se, että maassamme on yli 130 sairaalakuntainliittoa. Millään alueella eivät kolmen suuren sairaalapiirin, nimittäin keskussairaalapiirin (21 kpl), tuberkuloosipiirin (17 kpl) ja mielisairaanhuoltopiirin (18 kpl) alueet ole samat. Miksi näin on, ei nyt voi tulla tarkastelun kohteeksi. Todettakoon vain, että hajanaisuudesta on varsin paljon haittaa sairaalatoimen kehitykselle, minkä vuoksi edellä mainittuja piirejä olisi pyrittävä yhdistämään.

Vielä tärkeämpää kuin yhtenäisen sairaanhoitopiirin aikaansaaminen olisi keskussairaalan, tuberkuloosipiirin ja mielisairaanhuoltopiirin kuntainliittojen tehtävien siirtäminen yhdessä hoidettaviksi. Tämän näkökohdan tärkeyttä korostaa se, että esimerkiksi Turun yliopistollisen keskussairaalapiirin alueella ei eri sairaaloiden kesken ole tiettävästi minkäänlaista yhteistyötä. Samanaikaisesti kun Turun kaupunginsairaalassa todetaan sairaansijoja olevan riittävästi jopa 10 vuodeksi eteenpäin, esitetään alueen eräitten kuntainliittojen puolesta lääkintöhallitukselle uusien sairaansijojen perustamista. Vaikka lääkintöhallituksesta käsin luonnollisesti valvotaankin sairaalatoimen laajentumista maassamme ei mikään estäisi "piirin" kuntainliittoja koordinoimasta tehtäväkenttäänsä jo ennen lääkintöhallitukselle tehtäviä esityksiä. Näin menetellen saataisiin paremmin sairaalain tehokasta käyttöä palvelevia esityksiä ja päätöksiä sekä säästettäisiin kuntainliittojen hallintoelinten sekä lääkärien aikaa ja viime kädessä luonnollisesti myös verovaroja.

Yllämainittuja ja luettelematta jätettyjen lukuisten muitten varsin tärkeitten päämäärien saavuttamiseksi onkin otettu varsin merkittävä askel. Valtioneuvoston vuonna 1964 asettama kunnallisen yhteistoiminnan järjestysmuotokomitea on 23. 6. 1970 antanut mietintönsä kunnallisen sairaanhoitohallinnon järjestysmuodon kehittämisestä. Mietintöön sisältyy ehdotus sairaanhoitolaiksi. Lakiehdotuksen 1 §:ssä määritellään lain sisältö siten, että laissa säädetään sairaanhoidosta siltä osin kuin se koskee sairaaloissa ja niiden poliklinikoissa, sairaanhoitoasemilla ja muissa sairaanhoitolaitoksissa tai niiden toimesta suoritettavaa sairauksien ennakolta ehkäisemistä, tutkimista ja hoitamista sekä lääkinnällistä kuntouttamista, perhe- ja kotihoito niihin luettuna. Kansanterveystyöhön kuuluvasta sairaanhoidosta samoin kuin yksityisistä sairaanhoito- ja tutkimuslaitoksista edellytetään säädettäväksi erikseen.

Mauno Ahlgren

Sairaanhoitolaitoksella tarkoitetaan lakiehdotuksessa sairaalaa ja sairaanhoitoasemaa sekä sellaista tutkimus-, hoito- tai kuntoutuslaitosta taikka työkotia, missä annetaan sairaanhoitoa. Turku kuuluu lakiehdotuksessa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin ja muodostaa yliopistollisine keskussairaaloineen sen keskuksen. Lähemmästä piirijaosta määrää läänin jakoon sopeutuvasti valtioneuvosto. Sairaanhoidon järjestelystä sairaanhoitopiirissä huolehtii sairaanhoitopiiriin kuuluvien kuntien kuntainliitto, jonka liittovaltuustoon jäsenkuntien valtuustot valitsevat jäseniä ja varajäseniä asukasluvusta riippuen vähintään 2 ja enintään 6. Kun Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin kuuluu runsaasti pieniä maalaiskuntia, tulee ehdotuksen mukaiseen maan suurimpaan liittovaltuustoon kuulumaan 150 jäsentä. Tämä tietysti edellyttää, ettei kuntauudistus aiheuta muutoksia kuntien lukumäärään. Kuntainliiton hallintoa hoitaa liittohallitus apunaan lääkärineuvosto. Liittohallituksen alaisena viranhaltijana ja sairaanhoitopiirin johtajana on liittovaltuuston valitsema henkilö.

Tärkeämpi kuin jäsenten lukumäärä on heidän ääniva lta nsa liittovaltuustossa. Lakiehdotuksessa tämä on jätetty riippuvaksi siitä, säilytetäänkö sairaanhoitopiirin kuntainliitossa kuntakohtainen sairaansijajärjestelmä vaiko ei. Komitea on ehdottanut välittävää ratkaisua. Kuntakohtainen sairaansijajärjestelmä säilytetään tietyn siirtymäkauden ajan, minkä jälkeen siitä luovuttaisiin. Näinollen näyttää tarkoituksenmukaiselta se, että jäsenkuntaa liittovaltuustossa edustavilla jäsenillä on yhteensä niin monta ääntä kuin kunnalla on kaikkiaan sairaansijoja kuntainliiton sairaanhoitolaitoksissa, kuitenkin niin, että tämä äänimäärä voi olla enintään kolmannes jäsenkuntien sairaansijojen yhteenlasketusta luvusta. Merkillepantavaa on, että em. äänimäärän rajoitus on kiistatta laskettava jäsenkunnilla sairaanhoitopiirin kuntainliiton sairaanhoitolaitoksissa olevien sairaansijojen yhteismäärästä.

Varsin erikoinen ja ehdottoman tarpeellinen säännös on sisällytetty lakiehdotuksen 6 §:ään, jonka mukaan lääkintöhallituksen asiana on laatia valtakunnallinen suunnitelma sairaanhoidon järjestämisestä ja tarkistaa se vähintään joka 5. vuosi. Kun tässä suunnitelmassa on määriteltävä erilaatuisten sairaanhoitolaitosten ja sairaansijojen tarve silmällä pitäen sekä koko maata että kutakin sairaanhoitopiiriä, on sairaanhoitopiirin kuntainliitolle ehdotettu asetettavaksi samansuuntainen velvollisuus. Sen tulee nimittäin laatia joka 5. vuosi tarkistettava suunnitelma sairaanhoidon järjestämisestä piirin alueella. Suunnitelma on laadittava ottaen huomioon valtioneuvoston vahvistamat tarvittavien sairaansijojen määrät eri kuntien osalta.

Tällainen suunnitelmallisuus sairaanhoitolaitosta kehitettäessä on välttämättömyys. Sillä estetään niinsanotut välistävedot, joita eri kuntainliittojen kilpailessa keskenään vielä valitettavasti esiintyy. Mikäli sairaalapoliittisessa suunnittelussa päästään eteenpäin voitaneen pitää varmana, että sairaalalaitos ohjautuu paremmin pois päällekkäisinvestoinneista sekä oman laitoksen spesialiteetin yliarvostuksesta. Nykyisen järjestelmän vallitessa ei virheiltä aina ole voitu välttyä. Käytännön esimerkkinä joskaan ei suoranaisesti sairaalatoimeen liittyvänä mainittakoon valtion vuoden 1971 budjettikäsittelyn yhteydessä esiin tullut tieto, jonka mukaan Tampereella ja Kuopiossa aloitetaan lääkärikoulutus. Kun lääkäreitä nykyisin koulutetaan Turussa, Helsingissä ja Oulussa sekä eräissä ulkomaisissa yliopistoissa, on kahden uuden lääketieteellisen tiedekunnan perustaminen Suomen kokoiseen maahan erittäin ihmeteltävää ja näin on varsinkin siitä syystä, ettei ns. vanhoilta tiedekunnilta ole tiedusteltu niiden mahdollisuuksia lääkärikoulutuksen lisäämiseen.

Näin lausuttaessa on samalla todettava, että Suomi on lääkäritiheytensä puolesta sanan täydessä merkityksessä kehitysmaa. Mikäli em. budjettiesitystä valmisteltaessa asianomaisten tiedossa olisi ollut Turun ja Helsingin mahdollisuudet lääkärikoulutuksen lisäämiseen, olisi esitystä ainakin Tampereen kohdalta voitu korjata. Ei ole mielekästä, että näinkin pienessä maassa on viisi lääkäreitä kouluttavaa kallista tiedekuntaa kun kansantaloudellisesti järkevämpään lopputulokseen voidaan päästä sijoittamalla teoreettinen opetus sellaiseen paikkaan, missä myös kliinisellä opetuksella on jo olemassaolevat mahdollisuudet.

Suunnitelmallisuutta ilmeisesti tarvitaan.

sakin jatkumaan. Kasvava kävijämäärä aiheuttaneekin kovimman paineen saaren luonnolle, edellyttäen, ettei sinne sijoiteta sellaisia toimintoja, jotka jo toteutettaessa kerralla muuttavat luonnon muuksi esim. rakennuspaikaksi ja laajoiksi paikoitustiloiksi.

KUN Ruissalon käyttöä pyritään jälleen eri yhteyksissä tehostamaan, olisi syytä aina muistaa ratkaisun ehdottomuus. Ei voida ajatella paluuta entiseen, sillä suurillakaan kustannuksilla ihminen ei pysty aikaansaamaan sitä omalaatuisuutta ja vivahdusrikkautta kuin luonto itse. Kun näin on, on syytä aina välttää niitä toimintoja, jotka muutoksia aiheuttavat ja antaa luonnon toimia omana rakentajanaan.

Työnä Turun matkailu Harrastuksena ihmiset

— 19-vuotiaana ylioppilastyttönä, ollessani matkaoppaana totesin, että matkailu on minun alani. Se on ala, jossa pystyn antamaan eniten, ala, josta nautin ja jossa itsekin olen hyödyksi. Matkailuala on elävää, vaihtelevaa, se vaatii itsensä kehittämistä ja kielitaitoa. Niinpä menin Turun Kauppakorkeakouluun kirjeenvaihtajalinjalle ja toimin aina kesäisin matkaoppaana, kertoo Turun uusi matkailupäällikkö Irmeli Piela, joka lokakuun alussa otti vastaan uuden virkansa.

Irmeli Piela

MATKAILUPÄÄLLIKKÖ on hyvin nuori virkanainen, vasta 25-vuotias. Valmistuttuaan 1968 kirjeenvaihtajaksi hän on nyt kaksi vuotta ehtinyt olla liike-elämän palveluksessa. Irmeli Piela, jonka sukunimi tänä syksynä tulee avioitumisen kautta muuttumaan, on hyvin kielitaitoinen tyttö: ruotsi, englanti, ranska, saksa, vähän vielä espanjaa ja italiaakin. — Toivonkin voivani harrastaa kieliä alinomaa. Ranska on minun lempikieleni ja englanniksikin pyrin vapaa-aikoinani lukemaan kirjallisuutta, sillä oltuani nyt kaksi vuotta yhtämittaa Suomessa huomaan kielivalmiuden vähä vähällä hiukan ruostuvan, sanoo Piela.

ENTÄ Turku ja Turun matkailu? Irmeli Piela on syntyisin Särkisalosta, saaristopitäjästä, siksi meri ja saaristo ovat hänelle rakkaat. Turun saaristo tuleekin olemaan hänen tulevassa työssään tärkeällä sijalla. Hän ei halua heti ryhtyä luettelemaan sitä, mitä aikoo tehdä vaan sanoo ensin käyttävänsä aikaa tutustumiseen. — Ensin on tiedostettava nykytilanne, henkilöt ja tehtävät, hän sanoo rauhalliseen, harkitsevaan tapaansa. Joitakin mielipiteitä Irmeli Pielalla kyllä on, eihän Turku ole hänelle vieras. Hänen mielestään Turku tarjoaa loistavan matkailutyön kentän. "Vanha Turku" on markkinoitu hyvin, mutta uusi Turku on vähän paitsiossa. Matkailullisesti uutta voidaan lisätä pienilläkin detaljeilla, mutta uuttakin olisi saatava aikaan. Matkailusta yleensä uudella matkailupäälliköllä on enemmänkin sanottavana. Hän on sitä mieltä, että pitäisi pyrkiä matkailukohteiden ympärivuotisuuteen, sillä matkailukausi Suomessa on liian lyhyt. Näin kannattavuus jää heikoksi. Tulevaisuuteen kuuluva ongelma neiti Pielan mielestä taas on se, että kysymys ei vain ole turistien saamisesta Suomeen, vaan myös suomalaisten asenteen muuttamisesta matkailuystävällisemmäksi. Sillä on mahdollista, että vierasmaalaisten matkailijoiden määrän kasvaessa heihin ruvetaan suhtautumaan vihamielisesti. Toisaalta on tietysti muistettava, että matkailua ja matkailukohteita ei pidä rakentaa vain ulkomaalaisille vaan myös suomalaisia varten.

TURUN uusi matkailupäällikkö on itsekin paljon matkustellut. Oppaana hän on toiminut Saksassa, Ranskassa, Belgiassa, Luxemburgissa ja Romaniassa. Opiskeluaikaan kuuluu vielä vuosi Amerikan-stipendiaattina. Portugali on Irmeli Pielasta viehättävä lomamaa, mutta omana lempimaanaan hän ei halua mainita muuta kuin Suomen. — Ihmisten mentaliteetti on täällä se mikä on, ja siitä pidän, hän sanoo ja on varmasti vakavissaan, sillä harrastuksekseen hän ilmoittaa musiikin, ihmiset ja itsensä kehittämisen. — tf.

Kaupunginsihteeri

TAUNO MAIJALA:

Uuden ajan Turun historian kirjoitustyö alulle

● SYNNYNNÄISENÄ turkulaisena voin pienoisella ylpeydellä todeta, että Turku on kaupunki, jonka historian kirjoittajilla ei todellakaan ole puutetta aineistosta vaan päinvastoin voivat joutua kirjoitustyössään runsauden pulaan. Lieneekö tästä johtunut, että varsinaisen Turun kaupungin historian kirjoittaminen on monin tavoin viivästynyt. Kun vuonna 1957 ilmestyi professori Eino Jutikkalan Turun historia vuosilta 1856–1917 todetaan tämän historiakirjan esipuheessa Turun historian kirjoittamisen ensi vaiheista seuraavaa:

Tauno Maijala

"Ensimmäinen varsinainen kuvaus Turusta ja samalla myös sen siihenastisesta historiasta ilmestyi v. 1700. Se oli Daniel Jusleniuksen tunnettu latinankielinen väitöskirja Aboa vetus et nova (Vanha ja uusi Turku). Sen jälkeen on julkastu useita, laajempia ja suppeampia esityksiä tästä maan vanhimmasta kaupungista, sen menneisyyttä valaisevia tutkielmia ja kirjoitelmia sekä myös lähteitä. Mutta vasta lähes kaksisataa vuotta Jusleniuksen teoksen ilmestymisen jälkeen varsinaisesti aloitettiin Turun kaupungin historian tutkiminen ja esittäminen siinä mielessä, että siitä tulisi kaupungin vaiheiden ja sen asukkaiden kaikinpuolinen kuvaus. Kuten esillä olevassa teoksessa lähemmin kerrotaan (s. 878) teki kauppaneuvos Fredric Rettig v. 1882 tätä tarkoittavan aloitteen. Se johti myös tulokseen. Vv. 1889–98 valmistui Carl von Bonsdorffin laaja, kaksiosainen esitys Turun historiasta 1600-luvulla (Åbo stads historia under sjuttonde seklet) ja v. 1909 alkoi ilmestyä J. W. Ruuthin kirjoittama kuvaus Turun keskiajasta ja 1500-luvusta (Åbo stads historia under medeltiden och 1500-talet), joka valmistui v. 1923. Nämä molemmat teokset ovat aikoinaan olleet kaupunkihistoriamme parhaimpia, ja vielä nytkin niillä on pysyvä arvo. Tarkoituksena on ollut jatkaa esitystä nykypäiviin asti, mutta sitä ei ole voitu tähän mennessä toteuttaa."

Professori Jutikkalan edellä mainitun historian ilmestymistä edelsi pitkä valmistelutyö, jota johtivat kaupunginhallituksen asettamat toimikunnat. Ensimmäinen asetettiin vuonna 1932. Sitä johti silloinen kaupunginjohtaja Arvi Hällfors. Tämän toimikunnan tilalle 1. päivänä helmikuuta 1949 valittiin uusi historiatoimikunta ja sen puheenjohtajaksi kaupunginjohtaja Eero Mantere ja myöhemmin Kalervo Pellinen ja sen jälkeen kaupunginjohtaja Väinö J. Leino. Tähän toimikuntaan kuuluvat nykyisin kaupunginjohtajan lisäksi apulaiskaupunginjohtaja Johannes Koikkalainen, toimittaja Eino Lehtinen, professori Oscar Nikula, kansleri Pentti Renvall, professori Toivo T. Rinne ja professori Päiviö Tommila.

Tällä hetkellä on todettavissa, että Turun kaupungin historian kirjoittamisessa on tultu vaiheeseen, jolloin on myös näkyviä tuloksia nähtävissä, josta varmaankin toimikunnan jäsenet yhdessä sihteerin kanssa iloitsevat. Professori Oscar Nikulan kirjoittama osa Turun historiasta ajalta 1721–1809 on paraillaan kirjapainovaiheessa ja on täysi syy toivoa, että tämä kaksiniteinen historianosa tulee kirjakauppoihin jo ennen ensi joulua. Professori Nikulan kirjoittama Turun historia ajalta 1809—1856 on myös jo sivuuttanut käsikirjoitusvaiheen ja suomennostyön valmistuttua voidaan tämäkin osa toimittaa painettavaksi ensi vuoden alussa.

Turun varhaisimman ajan historiaa ovat kirjoittaneet professori Ella Kivikoski ja filosofian tohtori C. J. Gardberg, ensiksi mainittu vuoteen 1150 ja dosentti Gardberg tästä ajankohdasta lähtien vuoteen 1350. Sekä Kivikosken että Gardbergin historianosat ovat molemmat jo käsikirjoituksina historiatoimikunnassa hyväksytyt ja joutuvat aivan ensi tilassa kirjapainovaiheeseen dosentti Gardbergin ruotsinkielellä kirjoitetun historian käännöstyön valmistuttua.

Sopimukset on tehty myös seuraavien historiakausien kirjoittamisesta:

Professori Vilho Niitemaa kirjoittaa historian ajalta 1350–1521. Tarkoituksena on, että tämä osa on käsikirjoituksena valmis historiatoimikunnan tarkastettavaksi vuoden 1971 loppuun mennessä.

Professori Toivo T. Rinne puolestaan kirjoittaa Turun kaupungin historian vuosilta 1521–1600 ja tämä työ tulee ilmeisesti valmiiksi ensi vuoden kuluessa.

Maisteri Raimo Rannan huoleksi on annettu vuosien 1600–1721 historian kirjoittamistyö ja käsikirjoitus on sopimuksen mukaan valmiina vielä tämän vuoden loppuun mennessä.

Kuten edellä esitetystä selviää, on näköpiirissä se, että Turun kaupungin historia tulee kirjoitetuksi aina vuoteen 1917 saakka vielä vuoden 1971 päättymiseen mennessä ja on historiatoimikunta jo ryhtynyt alustaviin toimenpiteisiin myös uuden ajan Turun historian kirjoitustyön alulle panemiseksi.

Mitä vikaa Turussa?

Sinulta on totuttu odottamaan sumeilematonta tekstiä vuoron perään valtuuston istuntosalin kummastakin puhujapöntöstä. Et tunnu olevan aina oikein tyytyväinen asioiden hoitoon kotikaupungissamme. Mitäs "Lehtisen luuta lakaisee" tällä kertaa, käyttääksemme Turun Päivälehden sinusta taannoin julkaiseman pakinan otsikkoa?"

LASKEUTUISIN heti kärkeen koulumestarin paikalta — jonka muuten mielestäni olen jo ajat sitten tehnytkin — ja lähtisin kehittelemään vastausta otsikon jonkin verran provosoivaan kysymykseen noin niinkuin sammakkoperspektiivistä, tavallisena turkulaisena, mainitsi koulunjohtaja Lehtinen ja jatkoi:

ME TURKULAISET

SEN SIJAAN, että aloittaisin purnaukseni luettelemalla niitä seikkoja, jotka hyvässä Turussamme kaipaisivat korjausta tai jotka täältä puuttuvat, lähestynkin kysymystä toiselta suunnalta, koettamalla ensin miettiä syitä niihin vikoihin, joita Turussa kenties on. Useimpiin vikoihin onkin syy löydettävissä hakematta, sillä olemmehan itse oman onnemme — ja myös kotikaupunkimme — seppiä. Oikean kysymyksenasettelun tulisikin ehkä kuulua: Mitä vikaa meissä turkulaisissa on? En kuitenkaan haluaisi lykätä syytettyjen karsinaan pelkästään muualta Turkuun muuttaneita virkamiehiä, kuten tämän palstan aikaisempi haastateltava teki. Tuskinpa syytä Turun jälkeenjääneisyyteen eräissä suhteissa muutamista muista em. haastattelussa mainituista paikkakunnista voidaan panna myöskään Turun ulkopuolella syntyneiden luottamusmiesten syyksi. Päin vastoin luulisi heidän mukanaan tulleen Turkuun koko joukon uusia tuulia, ideoita ja toimintatarmoa.

EIKÖHÄN vikaa ole jonkin verran meissä kaikissa. Olisikohan niin, että monet Turussa tehdyt aloitteet, kuten esimerkiksi huvipuiston, eläintarhan ja näkötornin aikaansaamiseksi, on nopeasti vesitetty, kun aloitteen tekijä on sattunut edustamaan toista puoluetta. "Torninkaatajia" tuntuu olevan Turussa enemmän kuin pystyttäjiä. Ilmeistä onkin, ettei korjausta Turun väitetyssä jälkeenjääneisyydessä tapahdu, ennenkuin tapahtuu muutos meissä itsessämme ja suhtautumisessamme sekä toisiimme että tänne saapuviin vieraisiin. Jos tällainen asenteen muutos saadaan aikaan, jos Turkua ympäröivä "henkinen tullimuuri" kyetään repimään maahan, olisi seurauksena varmaankin myönteinen kehitys usealla alalla. Turkuun rakennettaisiin uusia palvelulaitoksia sekä turisteja että kaupungin omia asukkaita varten, nykyisten laitosten, kuten museoiden palvelua parannettaisiin ja niiden toimintaa aktivoitaisiin ja koko tämän myönteisen suhtautumistavan vertauskuvana voitaisiin pystyttää Turun kaikille sisääntuloteille suurikokoiset terveytulotoivotustaulut ottaen esimerkkiä vaikkapa Raumalta.

Antti Lehtinen

SIIRTOMAA-AJATTELUSTA YHTEISVASTUUSEEN

MITÄ edellä totesin asenteiden muutoksen välttämättömyydestä suhteissa kanssaihmisiin, pitää paikkansa vieläkin suuremmassa määrin Turun suhteissa naapurikuntiin. Joskin Turku on jo luopunut imperialistisesta pakkoliitosmentaliteetista eikä Hirvensaloa enää pidettäne valtakunnallisena esimerkkinä liitosalueiden oman onnensa nojaan jättämisestä, — onhan Hirvensaloon jo saatu vesi- ja viemärijohtojen alkupää, — on meillä vielä havaittavissa jäänteitä jonkinlaisesta isovelikompleksista. Muuten ei ole selitettävissä se vastakohta-asetelma, joka on syntynyt Turun ja maalaiskuntien välille sekä Seutukaavaliiton että Maakuntaliiton piirissä. Syytä on tietysti niin sysissä kuin sepissäkin, mutta Turulla olisi varmaankin nykyistä paremmat mahdollisuudet sopuisan ilmapiirin luomiseen, kunhan ensin luovutaan siirtomaa-ajattelusta suhteissa naapurikuntiin. Turulla olisi esimerkiksi helikopterin hankintaasian yhteydessä ollut mahdollisuus osoittaa solidaarisuuttaan muita saaristokuntia kohtaan, mutta asian käsittelystä kaupunginvaltuustossa jäi ainakin minun mielikuviini eräänlainen itseriittoisuuden maku. Meidän turkulaisten tulisi aina muistaa vanha hyvä elämänohje: Joka haluaa olla ensimmäinen, olkoon kaikkien palvelija. Me-henkeä kai voitaisiin yrittää luoda myös maakunnallisissa puitteissa. Mielestäni on yhtä hienoa olla varsinaissuomalainen kuin turkulainenkin.

RUUTUKAAVA-ALUEELTA ASUMALÄHIÖIHIN

ME turkulaiset emme — eivät ainakaan kaikki meistä — ole kyenneet pysyttelemään asenteissamme kaupunkimme kehityksen mukana. Siitä oli hyvänä esimerkkinä jokin aika sitten Turun Sanomien yleisön osastossa nimimerkillä "vanha turkulainen" julkaistu kirjoitus, jossa mm. ihmeteltiin sitä, että kaupunginteatteri oli rakennettu niin kauaksi keskikaupungilta ja että näkötorniakin suunnitellaan kauas Kakolanmäelle tai peräti Hirvensaloon asti. Ilmeisesti eräiden mielestä kesäteatterin ja huvipuistonkin paras paikka olisi kauppatorilla, mutta tällainen keskeisajattelu on kyllä mielestäni osoitus melkoisesta jälkeenjääneisyydestä. Meidän tulisi oppia ajattelemaan kotikaupunkiamme suurena kokonaisuutena, joka käsittää yhtä hyvin Maarian, Kakskerran kuin pian Paattisenkin. Ja koko tätä Turkua aina Savojärveltä pohjoisessa ja Vapparille etelässä meidän tulisi tasapuolisesti pyrkiä kehittämään.

MINUSTA tuntuu, etteivät kaupunkimme yleiskaavan laatijatkaan ole tätä Suur-Turun ajatusta ottaneet tarpeeksi huomioon päätellen siitä, että eräät suunnitelluista alakeskuksista on sijoitettu tarpeettoman lähelle kaupungin nykyistä cityä, jotta niistä koskaan voisi kehittyä tarpeeksi itsenäisiä ja korkeatasoisia palveluja tarjoavia kaupunkiyksiköitä.

● SARJASSAMME tunnettuja turkulaisia touhuihmisiä esittelemme tänään opettaja Antti Lehtisen, Wäinö Aaltosen koulun pitkäaikaisen johtajan, Turun kaupunginvaltuuston kovapuhujan, esikaupunkiapostolin tai lyhyesti vain Hirvensalon Antin, joita kaikkia epiteettejä on hänen nimensä yhteydessä käytetty.

Fil.kand.

HANS OTHMAN:

Personbil och överbelastad diesel smutsar luften mest

ÅBO STADS trafikverk övergår som känt från spårvagnar till dieseldrivna bussar. Treans inre länk får sina bussar i februari och den sista spårvagnen på tvåans linje skall skramla år 1972.

Bussar i stället för spårvagnar betyder mer avgaser, ökad luftnedsmutsning, sägs det. Hur stor del av ansvaret för vår försämrade miljö kommer då på bussarnas del? Är det rätt att staden nu ytterligare ökar antalet bussar i stadstrafik? Vad säger trafikverkschefen, dipl. ing. Pentti O. Savolainen?, i fackkretsar också känd som författare till mycket spridda läroböcker i dieselmotorteknik? Borde tomgångsstopp införas också för bussarna?

– Det är personbilarna som bär huvudskulden till luftföroreningarna, personbilar och hårt pressade långtradare. Avgaserna från en bensinmotor innehåller vid normal drift ca 3,5 procent kolmonoxid, d v s os, och vid tomgång nästan 12 procent. Dieseln däremot ger under motsvarande förhållanden ingen kolmonoxid alls tack vare att den arbetar med ett överskott luft som förbränner oljan fullständigt. Endast vid acceleration ger dieseln kolmonoxid, men bara några tusendels procent, således försvinnande små mängder jämfört med bensinmotorn. Något blir naturligtvis kvar också i dieselns avgaser – närmast kväveoxider, aldehyder och högre kolväten, men i inget fall mer än dubbelt så mycket som i bensinmotorns avgaser, i de flesta fall mycket mindre. Så t ex ger dieseln vid tomgång 0,0059 procent kväveoxider mot 0,0033 för bensinmotorn. Vid tomgång ger dieseln 0,039 procent kolväten och bensinmotorn 0,48 procent, vid bromsning med motorn är dessa procenter 0,033 och 1,67.

● *Personbilarnas avgaser innehåller vid tomgång ända till 11—12 procent kolmonoxid. Polisen hoppas på ett riksförbud mot tomgångskörning. Mer än två minuter skulle motorn inte få vara i gång medan bilen står.*

GOD SERVICE I ÅBO

– För att dieseln skall nå dessa gynnsamma värden fordras naturligtvis att den regelbundet ses över och kontrolleras. Särskilt viktigt är att insprutningspumpen till cylindrarna är rätt inställd. Dessutom måste föraren behandla sin motor rätt. Bussar behöver sällan överansträngas. Däremot händer det ofta att långtradarnas förare tvingas ta ut mer än motorn tål, och då sker förbränningen ofullständigt, motorn får inte tillräckligt med luft och spyr ut vädliga svarta avgasmoln.

Stadens trafikverk skaffade redan år 1951 en kontrollbänk för dieselpumparna, och i den får alla de gula busarnas pumpar regelbunden översyn. Förarna har order att behandla sina motorer varsamt och att undvika tomgång om stoppet varar mer än några minuter.

– I rätta händer är alltså dieselmotorn en av de allra minsta syndabockarna i luftnedsmutsningen, säger trafikverkschefen. Kolmonoxid avges i mätbar mängd endast vid kraftig acceleration och även då bara 1/500 av vad bensinmotorn utvecklar i samma situation. Ett sätt att ytterligare minska olägenheterna är att bygga in mycket kraftiga motorer i bussarna, så kraftiga att de aldrig eller sällan behöver belastas till full effekt. Då får man också fullständig förbränning.

POLISEN VILL HA TOMGÅNGSFÖRBUD

– Ett förbud mot tomgångskörning skulle verkligen behövas, men är givetvis svårt att övervaka med polisens nuvarande resurser. Gränsen kunde lämpligen sättas vid två minuter. Att förarna i stadens gula bussar har fått order att stanna motorn vid ändhållplatserna är bra och ett efterföljansvärt exempel, säger kommissarie Lauri Toivonen vid åbopolisens trafikavdelning.

– Tomgångskörningen är inte en fråga om bara luftnedsmutsning. Man kunde också tala om akustisk nedsmutsning. Under vinterns kallaste månader får polisen ofta anmälan om långtradare som står med motorn i gång flere timmar mitt i natten. Sådana klagomål har kommit bl a från invånare vid Trädgårdsgatan, alltså mitt i staden. Det är fråga om chaufförer som skall starta t ex klockan fyra på morgonen och stiger upp halvannan eller två timmar tidigare och sätter i gång motorn för att ha den startklar och hytten behagligt varm tills det är tid att ge sig i väg. Polisen försöker nog tala förstånd med förarna och helt självklart påpeka att folk i grannskapet får sin nattsömn fördärvad. Ibland hjälper det, ibland inte. Nuvarande bestämmelser talar om förbud mot "onödig" tomgång. Men förarna kan i detta fall påstå att den är nödvändig. Det behövs alltså en lagändring som ger samhället större rätt att ingripa, säger kommissarie Toivonen. Han påpekar också, liksom ingenjör Savolainen, att många långtradarförare tar för tunga last och tvingas överbelasta motorn med svarta avgaser som följd.

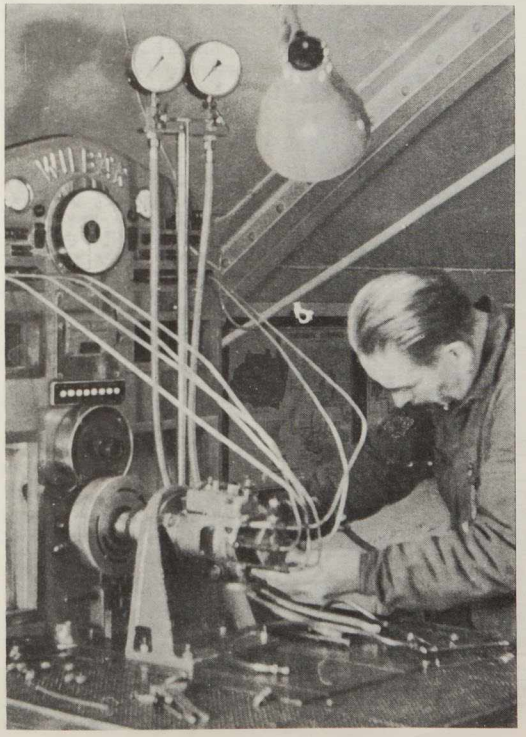

● *Åbo stads trafikverk fick en kontrollbänk för dieselbussarnas insprutningspumpar redan 1951, nästan samtidigt med att staden fick egna bussar. Sedan dess kontrolleras pumparna regelbundet.*

SELVIMMIN tämä keskiajan Turun kaupunkikuvaan iskostunut vanhakantainen ajattelutapa on heijastunut sekä kaupungin päättävien elinten että toimeenpanosta ja asioiden valmistelusta vastaavien virkamiesten suhtautumisessa esikaupunkialueiden ja varsinkin niillä sijaitsevien uusien asumalähiöiden moniin kunnallisteknillisiin puutteisiin. Ei kai muuten ole selitettävissä se, että laajoilta alueilta kaupungissamme puuttuvat vielä vesi, viemäri, katuvalot, kunnolliset tiet tai kadut sekä jalkakäytävät ja pyörätiet puhumattakaan sellaisista kunnallisista palveluista kuin kouluista, lastentarhoista ja nuorison kokoontumistiloista. Onpa Turussa vielä alueita, joiden asukkaat eivät ole päässeet nauttimaan edes sähkövirran mukanaan tuomista mukavuuksista.

KOHTI TULEVAISUUDEN TURKUA

NO, kaikkihan korjaantuu Turussa, kunhan koulu-uudistus on toteutettu – vai korjaantuuko? Ja onko meidän jäätävä kädet ristissä odottamaan uuden, nykyistä ennakkoluulottomamman, yhteistyöhaluisemman ja avarakatseisemman sukupolven kasvamista ja astumista remmiin, ennenkuin kotikaupunkimme kehityksessä tapahtuu ratkaiseva muutos? Vai olisiko meidän toivottava yhteiskunnallisen kumouksen mukanaan tuomaa ihmelääkettä Turun kehitysvaivoihin? En usko ihmeisiin enkä patenttilääkkeisiin, mutta jos emme tyydy vain kaatamaan vanhaa, hapanta viiniä uusiin leileihin, vaan uskallamme niin nuorison kasvatuksessa kuin omissa asenteissammekin luopua vanhoista, piintyneistä käsityksistämme ja ennakkoluuloistamme, uskon, että hitaasti mutta varmasti voimme nostaa Turun uuteen kukoistukseen. Tämä edellyttää ennen kaikkea meiltä kunnallispoliitikoilta kykyä ja halua ojentaa toisillemme käsi yli puoluerajojen. Sanoihan aina moderni Aleksis Kivi jo 100 vuotta sitten ilmestyneessä Seitsemässä veljeksessään, että "kaikki käy hyvin, jos vaan itse kohdastamme harrastelemme yksimielisyyttä ja sovintoa. Mutta kas, jos riitaa etsimme, niin kyllä löydämme aina syitä niskaharjastemme kohotteiksi." Meidän on vain pystyttävä murtamaan nykyisin vallitsevan epäuskon, epäluottamuksen ja välinpitämättömyyden noidankehä ja ryhdyttävä toinen toistamme tukien rakentamaan uutta, entistä parempaa Turkua.

Turkulaiset

LIITTYKÄÄ JÄSENEKSI TURKU-SEURAAN

Jäsenmaksu vain 7 mk.

Sen vastikkeeksi saatte oman aikakauslehtemme

SUOMEN TURKU — ÄBO, VÅR STAD

Ilmestyy neljästi vuodessa.

Åbobor

ANSLUT ER TILL ÄBO-SAMFUNDET.

Medlemsavgift bara 7 mk.

För avgiften får Ni vår egen tidskrift

SUOMEN TURKU — ÄBO, VÅR STAD

som kommer fyra gånger om året.

10. Turun-päivä 1970

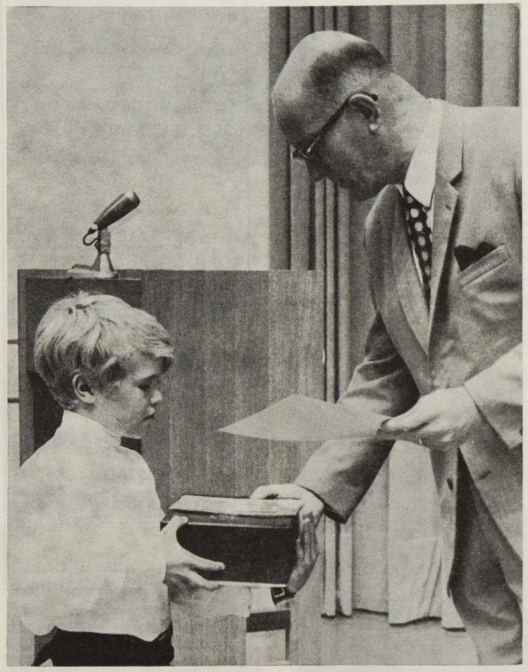

● *Turun työväenopiston juhlasalissa jaettiin Turun-päivänä palkinnot kansakoulun kuudesluokkalaisille ja oppikoulujen toisluokkalaisille järjestetystä luontopolkukilpailusta, jossa oli 23 erilaista vastia. Loppukipailuun selviytyi 31 koululaista. Kuvassamme kilpailussa toiseksi sijoittunut Erkki Kentala (PYL) vastaanottaa palkinnon — kiikari, retkeilykartta ja kunniakirja — metsänhoitaja Ilmari Sipiältä.*

SATATUHANTINEN väki otti jälleen tänä vuonna osaa Turunpäivän (20. 9.) viettoon. Turkulaiset kokevat oman päivänsä mielenkiintoiseksi ja silloin ollaan aina sankoin joukoin liikkeellä. Tietysti liikennelaitoksen — tänä vuonna pelkästään enää raitiovaunujen — tarjoama ilmaiskuljetus helpottaa liikkumista ja osallistumista, mutta illallakin kun ilmaista kuljetusta ei enää ollut, kymmenet tuhannet turkulaiset täyttivät joen rannat seuratakseen aitiopaikoilta ilotulitusta. Jo runsaat puoli tuntia ennen ilotulituksen alkua aikaisimmat hakivat parkkipaikkaa autoilleen. Ilotulitus kestikin tänä vuonna kymmenisen minuuttia ja oli viimevuotista näyttävämpi, koska siihen oli nyt uhrattu hiukan enemmän rahaa, 2500 mk.

ERITTÄIN hieno sää suosi vuoden 1970 Turun-päivää, jonka teemana oli Turku ja luonto. Turkulaiset kävivät sankoin joukoin erilaisilla retkillä ja varsinkin Kauppatori oli keskipisteenä. Siellä ensimmäistä kertaa, sitten 30-luvulla katkenneen perinteen jälkeen, pidettiin nyt Heikin markkinat. Nämä syysmarkkinat otettiinkin turkulaisten taholta suurella suosiolla vastaan. Kaunis sunnuntaipäivä tietysti vaikutti oman osansa, mutta torilla todella pidettiin lystiä, naurettiin Arttu Suuntalan jutuille, kuunneltiin musiikkia ja pistettiin komeasti tanssiksikin. Punaisen Ristin Varsinais-Suomen piirin toteuttamat Heikin markkinat onnistuivat erittäin hyvin sillä sekä yleisö että kauppiaat olivat tyytyväisiä ja jatkossa ilmeisesti yhä useammat markkinamiehet ympäri maata tullevat Turkuun kuten menneinäkin vuosisatoina. Heikin markkinoita on syytä jatkaa ja uudet päätökset tehtäneen aikanaan. Turun-päivä tuntuu kuitenkin sopivalta markkinapäivältä.

RUISSALON luontopoluilla kävi viitisensataa ihmistä, mutta Hirvensalon patikkaretkeen osallistuminen oli vähäisempää. Kino-Turussa katseli pääsymaksuttomia luonnonsuojeluaiheisia elokuvia runsaat toistatuhatta ihmistä. Kirjastossa, jossa alkoi sakoton hyvän tahdon viikko, kävi niinikään tuhatkunta henkeä tutustumassa uudistettuihin tiloihin, mm. luettelointi- ja varastoosastoon. Musiikkiosastolla oli koko ajan täysi sali toivekonsertin kuuntelijoita ja lasten nukketeatteriesityksiä piti lisätä koska yleisöä oli niin runsaasti.

KAIKKEIN suosituimmat olivat liikennelaitoksen kahdeksalla bussilla suoritetut tunnin mittaiset opastetut kiertoajelut. Maksu oli vain 30 penniä ja tulijoita olisi riittänyt varmasti toinen mokoma kuin ne puolitoistatuhatta, jotka mahtuivat mukaan. Reitti kiersi Muhkurin tammimetsiköstä Pitkänmäen kautta Suikkilaan ja Hepokultaan, jossa katseltiin uutta asuntorakentamista. Reitin päätepiste oli lentokentän tienhaarassa, jossa tutustuttiin Pompon rahkaan, 100 ha:n suomaisemaan ja Pirunpesään. Paluureitti oli Kärsämäen kautta. Matkalla puhuttiin kuudesta luonnontieteellisesti mielenkiintoisesta seikasta, katseltiin maisemia ja matkan varren julkisia taloja ja historiallisia nähtävyyksiä. MUSEOT olivat pääsymaksutta auki ja niissä kävi n. 25.000 henkeä. Turun Linnan kohdalla oli suuri väheneminen 17.000:sta viime vuotisesta kävijästä 7.000:een, joka johtui ilmaisen bussiliikenteen lopettamisesta. Luostarinmäki taas koki 100-prosenttisen nousun ja pienin museo, Apteekkimuseo otti vastaan liki 3000 vierailijaa. Kävijämäärät olivat seuraavat: apteekkimuseo 2700, Luostarinmäki 4600, Biologinen museo 5100, Taidemuseo 2400 ja Wäinö Aaltosen museo 2600.

TURUN työväenopiston juhlasalissa järjestetyn paneelikeskustelun teemana oli Turku ja luonnonsuojelu. Keskustelun pohjustivat lis. Olli Ojala, apul.kaup.johtaja Paavo Koponen, apul.prof. Rauno Tenovuo, prof. Pentti Malaska ja lis. Paavo Tulkki. Puheenjohtajuutta hoiti toimittaja Eino Lehtinen. Alustajien ja yleisön puheenvuoroissa esitettiin monia varteenotettavia näkökohtia tilaisuuden teemaan liittyvistä asioista.

TEATTERIN, musiikin ja urheilun ystävillekin oli ohjelmaa. Kaupunginteatterilla ja Åbo Svenska Teaterilla oli näytäntöjä ja Kaupunginorkesterilla konserttinsa, jossa tällä kertaa kuultiin solisteina Silja Mellasta ja Rauli Pertti Sabellia. Urheiluvälle oli perinteellinen Kupittaan piikki ja kesän viimeinen mestaruussarjaottelu jalkapalloilussa. Ilves-Kissoista sai voiton TPS, jonka naisjoukkue suoritti ensiotteluna "historiallisen" kamppailun TuTo:n naisten kanssa, voitollisesti senkin. Yleisömenestys edelläsanotuissakin tilaisuuksissa oli hyvä ja riitti väkeä Ruissalon uuden Golf-kentän vihkimiseenkin.

TORILLA olleeseen purnauslaatikkoon kertyi toistasataa mielipidettä. Turkulaisia askarruttivat ja huolestuttivat monet seikat aina puistotädeistä ja koirien juoksupuistoista raitiovaunuliikenteen lopettamista ja pakokaasusaasteiden lisääntymistä valittaviin kannanilmaisuihin. Liikennejärjestelyt ja järjestyshäiriöt saivat suuren osuuden kirjeistä. — tf.

● *Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Munter suoritti Turunpäivän avauksen Kauppatorilla (kuvassamme vasemmalla). Nuoren polven turkulaisia, poikaa ja tyttöä, puheenjohtajan sanat eivät kiinnostaneet, vaan ilmapallot vetivät huomion puoleensa.*

Kuva peitetty tekijänoikeusasian vuoksi.

● *Jussi Mäntynen: Painiskelevat karhut, pronssia 1927. Tate galleryn (Lontoo) omistaman graniitin luonnos.*

Toimittaja
EIRA NURMINEN:

Taidetta Turulle suurlahjoituksena

Kulttuuritapahtumaksi, joka jää aikakirjoihin, totesi kaupunginjohtaja Väinö J. Leino Aune ja Jussi Mäntysen äskeisen suurlahjoituksen. Turku sai yhdellä kertaa 36 Jussi Mäntysen veistosta, joukossa korvaamattoman arvokkaita puuveistoksia, kuten mahonkinen Ilves keväthangilla ja Siesta. Aurinkoisella hangella lepäävän ilveksen tyytyväinen ilme kuvastelee taiteilijan omia mielialoja hänen palattuaan kansainväliseksi suurmenestykseksi muodostuneelta näyttelymatkalta Lontoosta. Tämän veistoksen arvioi ruotsalainen taidearvostelija, fil. tri Nils Palmgren Jussi Mäntysen monista ilmeikkäistä ilvesveistoksista kaikkein parhaaksi saavutukseksi. "Taiteilija lähenee siinä egyptiläistä muotoa säilyttäen kuitenkin suomalaisen perussävyn ja tinkimätta omasta persoonallisesta tyylistään", hän kirjoitti siitä Tukholmassa olleen näyttelyn arvostelussa. Tämä lienee eräs kaikkein osuvin tiivistetty karasteriikka Jussi Mäntysen taiteesta. Siestaa viettävissä ketuissa taas ilmenee erityisen voimakkaasti kuvanveistäjän kyky elävöittää materiaali. Mahongin kovaan pintaan hän on siirtänyt kettujen turkin pehmeyden niin, että tekee mieli silittää.

Nyt nämä veistokset ovat meidän turkulaisten omaisuutta ja kohta kaikkien nähtävinä taidemuseomme Jussi Mäntysen huoneessa, samoinkuin kuvanveistäjän jo sitä ennen lahjoittama arvokas kokoelma. Kaupunkimme puistoja kaunistaa viisi Jussi Mäntysen patsasta. Suuri taitelija, jonka töitä on ostettu kotimaan edustavien kokoelmien lisäksi Lontoon kuuluisaan Tate-galleriaan, amerikkalaisiin ja ruotsalaisiin museoihin ja yksityiskokoelmiin sekä julkisille paikoille ja edustuslahjoiksi valtioitten päämiehille, on lahjoittanut rakkaimmat työnsä Turulle ja turkulaisille. Ja itsekin hän on yksi meistä.

Jussi Mäntysen ja hänen taiteensa juuret ovat kalevalaisessa maaperässä, Suomen suurissa saloissa, hirvien ja karhujen temmellysmetsissä, kurkien suomaastossa, joutsenten järvenselillä. Ruotsi oli omien maamiesten aiheuttamien ikävyyksien jälkeen ottanut taiteilijaparin vastaan avosylin. Lidingössä oli kaunis koti, mutta sen akkunoista avautui kaipaavien silmien eteen Suomen laivojen reitti. Mieli paloi kotimaahan. Professori ja rouva Mäntynen muuttivat elokuussa 1967 Turkuun. He olivat täällä löytäneet kulttuurille ystävällisen ilmapiirin, jossa he uskoivat viihtyvänsä.

Aurajoen rannalla katselemassa sorsia taikka ihailemassa Samppalinnanmäen syksyistä väriloistoa näkee usein komean, yhä vielä suoraryhtisen herrasmiehen, jonka olemuksessa on syvällisen kulttuurin leima yhtyneenä hirven luontaiseen kuninkaallisuuteen, katseessa ilveksen valppautta ja mesikämmenen suomalaista huumoria. Se on Jussi Mäntynen, jota ympäröi turkulaisten rakkaus ja kiitollisuus.

*

Syyskuun 1970 suurlahjoitus käsitti 36 teosta. Ne sijoitetaan Jussi Mäntysen nimeä kantavaan huoneeseen Taidemuseossa, jossa on jo ennestään toistakymmentä lahjoitettua teosta:

Kipsiä (oikeus valaa pronssiin): Kosioretkellä — Aino Nikander — Ensio Rislakki

Kullattua puuta (vaahteraa): Vastasyntynyt hirvenvasa

Mahonkia:
Amerikkalainen biisoni (vanha köriläs) — Kaksi hirveä — Keväthangilla (lepäävä ilves) — Siesta (kaksi kettua)

Pronssia:
Vauhdin hurmaa (hevosia)
Hirvi ja vasa — Hirviperhe — Kosinta (kaksi hirveä) — Kuoleva hirvi — Lemminkäisen hiien-hirven hiihto — Säikähtänyt hirvi — Taisteleva hirvi — Uroshirvi ja vasa — Vanha uroshirvi
Ilves ja metso — Istuva ilves (kaksi eri veistosta) — Koketti ilves — Saalistava ilves — Tarkkaileva ilves — Hämäläisen osakunnan ilves
Hellan karhunpennut — Karhunpentuja — Karhuperhe — Painiskelevat karhut — Vanha karhu (omakuva) — Yllätetty karhunpentu
Muistikuva Äyräpään järveltä (joutsenia) — Turun joutsenien ensiluonnos — Kotkat — Kurki

Valkoista marmoria:
Tähystelevä jääkarhu

Professori Jussi Mäntysen ulkoilmapatsaita on Turussa viisi: Hirvenpää, graniittia, Samppalinnan ravintolan edustalla, sekä pronssiteokset: Hirvi Kupittaanpuistossa, Kotkat Kauppakorkeakoulun puistossa, Lentoon lähtevät joutsenet Taidemuseon edustalla ja Ylös pyörryttävään korkeuteen (joutsenpari) Tuomiokirkkopuistossa.

● *Pavi ja Hilma olivat vanhoja ystäviä, eipä ihme, että sanat luontuivat niin hyvin esittäjänsä suuhun. Monet pikkupyystit olivat Sennille annettuja tunnustuksia mittavista työsuorituksista. (vas.) — Turkulaisten rakastaman näyttelijän, Senni Niemisen, taiteilijantaipaleen kohokohtiin kuului 40-vuotistaiteilijajuhla maaliskuussa 1964. Sanattomana liikutuksesta Senni otti vastaan ylioppilaiden ojentamat 40 punaista ruusua ja nousi kieseihin, joilla hänet juhlallisesti kulkueessa vedettiin soihtujen valaisemaa katua juhlaillallisille Hamburger Börsiin (oik.)*

● *Jussi Mäntynen: Vastasyntynyt hirvenvasa, kullattua puuta, 1930*

Sennin kaltaisia teatteri-ilmiöitä ei enää tule

"Onko tähtinäyttelijöiden aika ohi Turussa?" kysyttiin eräässä aikakauslehtihaastattelussa teatterinjohtaja Kaija Siikalalta. "En tiedä, onko tähtien aika ohi, mutta sellaista teatteri-ilmiötä kuin Senni Nieminen ei enää tule. Senni kuului tälle paikkakunnalle ja hän oli sitäpaitsi valovoimainen näyttelijä", vastasi kysymykseen Kaija Siikala.

NÄIHIN sanoihin yhtyy varmasti jokainen Sennin elämäntyötä seurannut turkulainen, mutta myös häneen Hilmana radion ja television välityksellä tutustunut Turun ulkopuolinenkin. Tuskinpa kukaan vielä vuonna 1958 ensimmäisiä "Hilma ja Akseli"-ohjelmia kuunnellut osasi arvata tämän sarjan saavuttaman suur-

Sisällys — Innehåll

Ilmari Sipilä
Ajatuksia Ruissalosta 1

Mauno Ahlgren:
Sairaalatoimessa tarvitaan suunnitelmallisuutta 2

Tarja Flemming:
Työnä Turun matkailu. Harrastuksena ihmiset 3

Tauno Maijala:
Uuden ajan Turun historian kirjoitustyö alulle 4

Mitä vikaa Turussa? 5

Hans Othman:
Personbil och överbelastad diesel smutsar luften mest 6

10. Turun-päivä 1970 8

Eira Nurminen:
Taidetta Turulle suurlahjoituksena 10

V-L. R.:
Sennin kaltaisia teatteri-ilmiöitä ei enää tule 11

Toivo T. Rinne:
Kaskukirja 2 kirjakaupoissa .. 12

Erkki Vuori:
"- - - jos esimerkiksi olisit käynyt Turun kaupungissa" 13

Turun musiikkijuhlat 1970 .. 15

Matti A. Sainio:
Inkerinmaan rovasti ja hänen elämäkertansa kirjoittaja 16

Turussa tapahtuu 16

Taina Herrala:
Turku-seura toimii 19

Reino Lento:
Turku ensimmäisen maailmansodan aattona II 20

Alpo Juntunen
Turkulaista raittiutta Pietarissa 22

Meta Torvalds:
Upp till kamp emot rivning 23

Raunistulan yhteislyseolle ajanmukainen koulutalo .. 24

Turussa rakennustoiminta vilkasta 25

Kansikuvana Jussi Mäntysen veistos "Ylös pyörryttävään korkeuteen" Tuomiokirkkopuistossa. — Valok. Erkki Paakki.

menestyksen. Televisioesityksissä v. 1961 kuvan tullessa mukaan Hilman lempeä ja sydämellinen persoona alkoi niittää laakereita toden teolla.

SUUTARIMESTARI Akseli Lindströmistä alias Hemmo Airamosta ja hänen vaimostaan Hilmasta — Senni Niemisestä — tuli Suomen kansan suosikkipariskunta moniksi vuosiksi. Osuutensa heidän menestykseensä oli luonnollisesti Pavin eli Paavo Vihervän luontevalla ja monasti ajan hermoon osuvalla turunmurteisella tekstillä.

PAVI tunsi heidät läpikotaisin ja tiesi kenelle tekstinsä kirjoitti. Roolihimiset olivat identtisiä niiden esittäjien kanssa ja niinpä jokainen sana "istui" sanojansa suuhun. Tämä kolmikko puhalsi todellakin yhteen hiileen, pintaa syvemmältä. Ehkäpä juuri tässä piili tulkinnan elävyys ja sanoman koskettavuus.

"JOKAINEN rooli esitetään viimeisen kerran", sanoi Senni keväällä viimeistä Hilma-ohjelmaa nauhoitettaessa ja lehtimiesten häntä jututtaessa. Samainen Hilma nähtiin televisiossa 18. 5. ja se jäi todellakin Sennin viimeiseksi roolityöksi, sillä hän kuoli heinäkuun lopussa.

USEAT tähtinäyttelijät, kuten Senni Nieminenkin, "keksitään" isoisten toimesta ja houkutellaan suurempiin teattereihin, pääkaupunkiin. Harvat välttävät tarjouksen suoman kiusauksen ja lähtevät kokeilemaan kykyjään isommilla areenoilla. Hilma ja Akseli oli myös keksitty ja ovet olivat auki kummallekin, mutta heille Turku oli Turku, josta kotikaupunkina ei voinut erota. Tämä uskollisuus myös palkittiin ja kumpikin heistä tunnustettiin myös profeetaksi omassa maassaan.

V-L. R.

Kaskukirja 2 kirjakaupoissa

● *Kirveen Antti. Koko maailman palomestari. Kuva on otettu v. 1926 kesällä Brahenpuistossa.*

Turkulaiskaskujen toinen osa ilmestyi syys—lokakuun vaihteessa välittömänä jatkona Turku-seuran täsmälleen kaksi vuotta sitten julkisuuteen saattamalle kaskujulkaisulle "Klaari o sano föriäijä". Sen saavuttama tavaton menestys on ollut nyt ilmestyvän toisen osan kannustimena. Uuden julkaisun nimeksi tuli "ko Pumpula flikat jokken putos". Sen toimituskuntaan ovat kuuluneet Eino Lehtinen, Reino Leimu, Toivo T. Rinne ja Arvo Suominen (†). Varsinaisen toimitustyön on suorittanut toimitt. Harri Kalpa.

Kaskukirjan toinen osa noudattelee edeltäjänsä jalanjälkiä. Turun juhlasta ja arjesta on poimittu kuutisensataa kaskua. Turku-seura toivoo, että ne voisivat luoda iloa ja väriä tavanomaiseen arkipäiväämme.

Kaskujen tausta on poikkeuksetta tosipohjainen ja Turkuun liittyvä. Kaskukirjan sivuilla tapaamme myös Kirveen Antin, joka muutaman vuosikymmenen aikana oli kaupunkimme tunnetuimpia ja värikkäimpiä hahmoja.

Kirveen Antti oli Maarian Kaerlan Kirveen talossa lokakuun 22 pnä 1858 syntynyt Karl Ferdinand Mäkilä, myöhemmin Heinonen. Hänen vanhempansa olivat Kirveen renki Kaarle Juhonpoika ja tämän vaimo Maria Helena Juhontytär. Kirveen Antin värikäs vaellus päättyi heinäkuun 8 pnä 1940.

TOIVO T. RINNE

● *Aleksis Kiven patsas ensimmäisellä sijaintipaikallaan Turun Yliopiston edustalla paljastettiin toukokuussa 1949.*

Asessori
ERKKI VUORI:

"- - - jos esimerkiksi olisit käynyt Turun kaupungissa"

● SUOMALAISEN kansankuvan luomisessa tukeutui Aleksis Kivi sata vuotta sitten ilmestyneessä romaanissaan Seitsemän veljestä voittopuolisesti Uudenmaan ja Hämeen luonnon ja sielun maisemiin. Mutta etenkin tarinoiden maailmassa häneltä riitti ulottuvuutta yli kaiken rajallisen ja "tosikertomuksissakin" tapaa kosketusta kaukaisiin oloihin. Kotimaan kamaralla pysyttelevistä kertomuksista on Seitsemän veljeksen Turun-matkan kuvaus verraton. Juhani seisoo kadun kulmassa rykelmä tuoreita härjänvuotia olallaan. Hän katselee suu mareissa mamsselien ja teikarien teerenpeliä ja seuraa koko pauhaavata kylää ja häilyväistä elämää. Hän toteaa Turku-retkellään havainneensa, että herrasmaailmassa löytyy paljon ämmällistä ja naurettavaa ja että maailman hekuma houkuttelee vahvasti.

Millainen on ollut Turun suhde Seitsemään veljekseen ja Kiven kirjalliseen tuotantoon yleensäkin? Siitä muutama vihje.

Apulaiskaupunginjohtaja Uuti Palaja on kiintoisassa tutkimuksessaan Aleksis Kiven 1850- ja 1860-luvuille sijoittuvan luomiskauden ja Turun lehdistön välisistä suhteista todennut, että suomenkielinen Sanomia Turusta ei Kiven tuotantoon nähden ollut yhtä valpas kuin ruotsinkielinen, yhä vieläkin ilmestyvä Åbo Underrättelser. Viimeksimainittu teki turkulaiset tietoisiksi kaikista kirjailijan tuotteista alkaen Kullervosta, jonka ensimmäisen version palkitsemisesta on tänä vuonna kulunut 110 vuotta. Åbo Underrättelser seurasi tarkoin mm. Seitsemän veljeksen esihistoriaa ja romaanin ilmestymistä ja palkitsemista, kun sensijaan Sanomia Turusta ei havainnut mitään mainitsemisen arvoista Seitsemän veljeksen alkuvaiheista, toteaa Palaja. Pääpiirteittäin toki suomenkielinen lukijakin saattoi lehdestään seurata Nurmijärven mestarin työn tuloksia.

Itsenäiset kirjallisuuden tutkijat ja ystävät alkoivat — piittaamatta August Ahlqvistin Seitsemälle veljekselle suomasta murskaavan kielteisestä arvostelusta — yhä rohkeammin julistaa Kiven hengentuotteitten merkitystä kirjailijan kuoltua v. 1872. Heihin kuului tuona vuonna perustetun Suomalaisen Teatterin luoja Kaarlo Bergbom. Hän otti jo ensimmäisenä näytäntövuotena ohjelmistoon Kihlauksen ja Margaretan, seuraavana vuonna Lean, joka oli ensi kerran ollut näyttämön palkeilla toukokuussa 1869 Helsingin Suomalaisen Seuran aloitteesta.

Vuodesta 1874 alkoivat teatterin vierailukäynnit Turussa. Suomalaisen Teatterin esityksinä saivat turkulaiset nähdä viime vuosisadan puolella jo mainittujen lisäksi näytelmät Nummisuutarit, Karkurit ja Yö ja päivä. Ja vihdoin tuli vuoro Seitsemän veljeksen näyttämösovituksellekin. Se tuli ohjelmistoon v. 1898 sovittajanaan teatterin näytteljä Hemmo Kallio. Bergbomin teatterin vierailunäytäntönä elvät turkulaiset tätä Seitsemää veljestä kultenkaan nähneet. Se tehtävä jäi v. 1899 Viipurissa perustetulle Suomalaiselle Maaseututeatterille, joka esitti näytelmäsovituksen Turussa keväällä v. 1900.

Suomalaisen Teatterin vierailut olivat sytykkeenä sille vireälle amatöörinäyttämötyölle, joka kehkeytyi Turussa 1880-luvulla. Alkusysäyksen antoivat Suomalaisen Lyseon oppilaat Matti Hurmeen johdolla. Jo keväällä 1883 he esittivät yleisölle pikku näytelmiä, mm. Aleksis Kiven Yön ja päivän "Yrjönpäivän iltahuveissa Teatterihuoneella". Tämä teiniteatteri toimi vuosikymmenen loppulle asti. Ohjelmistossaan siillä oli Kiven tuotteista Yön ja päivän lisäksi Kihlaus ja lukkarikohtaus Seitsemästä veljeksestä, joten romaanin suppea näyttämöllinen ilmentäminen Turussa tapahtui siis ensi kerran lyseolaisten teatterissa.

Tästä kipinästä syttyi tuli. 1880-luvulla ryhtyivät Turun Vapaaehtoinen Palokunta, raittiusyhdistykset Taimi II ja Toivo II sekä Turun Työväenyhdistys voimaperäiseen seuranäyttämötyöhön saaden ensimmäiset ohjaajansa teiniteatterin kasvateista. Samaisten aatteiden seurat esikaupunkialueilla liittyivät mukaan 1890-luvulla, samoin nuorisoseurat. Tämän vuosisadan puolella syntyy seuranäyttämöitä myös urheiluseurojen piirissä ja vihdoin yksityisten yrittäjien toimesta itsenäisiä seuranäyttämöitä. Näin rakentui pohja niille vakinaisille taidelaitoksille, jotka perustettiin kotikaupunkiimme yli 50 vuotta sitten ja jotka tunnettiin nimillä Turun Työväen Teatteri ja Turun Suomalainen Teatteri, laitokset, jotka neljännesvuosisata sitten yhdistyivät Turun Kaupunginteatteriksi. Muistaa sopii, että kumpikin vakinaistunut teatteri valitsi avajaisohjelmakseen Kiveä: Kullervon ja Nummisuutarit ja että, kun Turun Suomalainen Teatteri v. 1928 muuttui uuden toimisijan saatuaan Turun Teatteriksi, sen ensimmäisen näytäntövuoden ohjelmistoon kuului Seitsemän veljestä.

Tämä lyhyt katsaus turkulaiseen näyttämötoimintaan on teemamme kannalta tähdellistä siksi, että Aleksis Kiven kirjallinen perintö on täällä Auran rannoillakin iskostunut mieliin painokkaimmin näyttämön palkeilta. Kiven varsinaiset näytelmät olivat teatterintekijöille tervetulleita vuosisadan vaihteen kahden puolen. Erityiseen suosioon pääsi Kallion sovitus Seitsemästä veljeksestä. Sen esittäminen osaltaan lisäsi halua lukienkin tutustua romaaniin. Tilastojen kärjessä komeilee yhäkin painosten herrana Seitsemän veljestä.

Kallion jälkeen tunnetaan romaanista useita näytelmäversioita. Niiden joukossa ovat merkittävimmät prof. Eino Kauppisen ja ohjaaja Vilho Siivolan laatimat, molemmat tekijät tänä syksynä 25 vuotta täyttävän Turun Aleksis Kivi-kerhon kunniajäseniä. Mutta kärkisija tässä toiminnassa kuuluu alunperin Turulle. Jo syksyn 1919 avajaisnäytäntönä voitiin näet esittää Turun Suomalaisessa Teatterissa sen johtajan Wilho Ilmarin sovitus Seitsemästä veljeksestä, ensimmäinen laajaan kokonaisnäkemykseen perustuva näytelmäteos romaanista. Ja toinenkin kärkisija lankeaa Turun osalle. Turun Työväen Teatteri esitti ensimmäisenä Seitsemän veljestä länsimaisessa teatterikeskuksessa. Se tapahtui Tukholmassa näytäntövuonna 1931–32 ja tapaus oli samalla ensimmäinen suomenkielisen näyttämön vierailu ulkomailla.

Lisättäköön, että juhlivaan Turun Aleksis Kivikerhoon kuuluneista tunnetaan Kiven tutkijoina mm. Paavo E. S. Elo, Eino Kauppinen, Ilmari Kohtamäki, V. A. Koskenniemi, Eino Krohn, Toivo Lyy, Vilho Suomi, Viljo Tarkiainen ja Leevi Valkama sekä Seitsemän veljeksen esperantoksi kääntäjänä Ilmari Ekström. Romaanista antoisimman aihepiirinsä tavanneista taiteilijajäsenistä mainittakoon Wäinö Aaltonen, Arvo Lukala, Jussi Vikainen ja Matti Visanti.

Seitsemän veljestä on kuluneina satana vuotena niinmuodoin syvälti luodannut Turkua ja turkulaisia.

● *Wilho Ilmarin näytelmäksi sovittama Seitsemän veljestä sai ensi-iltansa Turun Suomalaisessa Teatterissa syksyllä 1919. Ohjaaja Ilmari näytteli loistavasti Juhania (vas.). Muut lauteilla Hemmo Airamo — Simeoni, Rafael Pihlaja — Aapo, Arno Henriksson — Tuomas, Niilo Raitio — Lauri ja Akseli Karhi — Eero. Löylynlyöjänä Arvo Ahti — Timo. Lavastus Rafael Pihlajan.*

*

Seitsemän veljeksen satavuotismuistoa juhlittiin Kiven päivänä 10. 10. 70 seuraavasti.

Turun yliopiston kirjastossa oli Seitsemän veljeksen eri painosten ja käännösten näyttely ja Wäinö Aaltosen museossa Kivi-kerhon omistamien taideteosten näyttely, kumpikin avoinna 25. 10. asti.

Iltapäivällä suoritettiin kunniakäynti kerhon ensimmäisen puheenjohtajan Ukko Kivistön haudalla ja Aleksis Kiven patsaalla, jossa kaupungin tervehdyksen esitti valtuuston puheenjohtaja Heikki Munter. Välittömästi siirryttiin pääjuhlaan Kaupunginteatteriin, jossa juhlaesitelmän piti prof. Leevi Valkama ja näyttämöltä nähtiin kohtauksia Seitsemästä veljeksestä, ohjaajana Ilmari Aarre-Ahtio. Ossi Räikkä esitti lausuntaa, Leena Takala lauloi Almos Maattolan säestämänä ja mieskuoro Laulun Ystävät Kaarlo Soinin johdolla. Teatterin edustalla Kiven patsaalla oli juhlavalaistus.

Turun musiikkijuhlat 1970

Aikaisemmasta alkukesän käytännöstä poiketen järjestettiin yhdennettoista Turun Musiikkijuhlat tänä vuonna elokuussa, 17–23 pv:nä. Toinen ja oleellisempi muutos tapahtui musiikkijuhlaviikon yleisilmeessä. Korkeat kansainväliset laatuvaatimukset täyttävän perinteellisen iltakonserttisarjan lisäksi pyrittiin päivittäin tarjoamaan runsaasti myös muunlaisia musiikkitilaisuuksia: matineoita Taidemuseon, Wäinö Aaltosen museon ja Sibelius-museon erikoisnäyttelyitten yhteydessä, kansanmusiikkia Käsityöläismuseon alueella, musiikkiesityksiä työpaikoilla, sosiaalisissa laitoksissa, puistoissa, kaduilla ja toreilla. Tänä vuonna järjestettiin Turun Musiikkijuhlien yhteydessä maan ensimmäiset kansainväliset pop- ja rockfestivaalit,

TURKU INTERNATIONAL ROCK FESTIVAL '70, jolla esiintyi 22 yhtyettä seitsemästä eri maasta. Konserttien lisäksi rockfestivaalien ohjelmaan sisältyi jam session-tilaisuuksia, elokuvaesityksiä ja seminaari, jossa tarkasteltiin popmusiikkia yhteiskunnallisena ilmiönä.

ENTISESTÄÄN monipuolistuneet ja laajentuneet Turun Musiikkijuhlat muodostuivat todelliseksi alansa suurtapahtumaksi myös kävijämäärien osalta. Juhlaviikon kattavien n.s. perinteellisen musiikin iltapäivä- ja iltakonserttisarjojen lähes poikkeuksetta loppuunmyydyissä tilaisuuksissa oli kuulijoita 4.670. Eri yhteyksissä järjestettyjen pääsymaksuttomien musiikkitilaisuuksien arvioitu kuulijamäärä kohosi 7–10.000. Kolmipäiväiset rockfestivaalit keräsivät Ruissalon leirintä- ja ulkoiluaalueelle yhteensä 50.000 kävijää, joista varsinaisella konserttialueella oleskelleita pääsylippunsa lunastaneita kuulijoita 36.000.

● *Turun musiikkijuhlilla konsertoi mm. Prahan Kamariorkesteri Family.*

TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y.

Toiminnanjohtaja - Verksamhetsledare

Taina Herrala
Maakunta-arkisto - Landsarkivet
Aninkaistenk. - Aningaisg. 11
Puh. - Tel. 13 058,
kotipuh. - hemtel. 81 114

Svenskspråkig sekreterare - Ruotsinkielinen sihteeri

Carl Jacob Gardberg
Kaskisg. - Kaskenk. 2 C
Tel. - Puh. 10 852

Postisiirtotili - Postgiro
TU 32 300

TURUN kauppakorkeakoulun toimitalon valmistuttua järjestetyssä juhlassa syyskuussa vuonna 1959 rehtori Veikko Halme kosketteli puheessaan pitkään ja vetoavassa äänilajissa korkeakoulun taloudellisia vaikeuksia.

Puhe sai tilaisuudessa kutsuvieraana olleen ministeri Ahti Karjalaisen huomauttamaan vierustoverilleen ministeri Wiljami Sarjalalle:

— Saa nähdä, pannaanko puheen päätyttyä hattu kiertämään!

(Teoksesta "ko Pumpula flikat jokken putos")

Dosentti

MATTI A. SAINIO:

Inkerinmaan rovasti ja hänen elämäkertansa kirjoittaja

Turun yliopiston kirjaston täysinpalvellut kirjastonhoitaja, filosofiantohtori Saini Laurikkala on turkulaiselle yleisölle melko tuntematon. Kuitenkin hän on, virkatoimensa ohella uurastaen, tehnyt hyvää työtä Varsinais-Suomen historiantutkimuksessa. Tällä kertaa hän on valinnut aiheensa kotiseutunsa ulkopuolelta kirjoittamalla setänsä, Inkerinmaan rovastin Jalmari Laurikkalan elämäkerran.[1])

● Tämän selostuksen kirjoittajan ensimmäinen muisto Jalmari Laurikkalasta liittyy myös Turkuun. Olin nuorena maisterina kesällä 1937 kuulijana Betel-kirkon nuorisojuhlilla. Juhlien isäntä ja "juhlamenojenohjaaja" pastori Tauno Ervo ilmoitti: "Nyt nousee puhumaan Inkerin viimeinen pappi". Sen jälkeen nousi saarnatuoliin Jalmari Laurikkala. Suurin piirtein muistan vielä, mitä hän puhui. Ei sanaakaan poliittista propagandaa, ei katkeruuden häivettäkään siitä, että hänet paria kuukautta aikaisemmin oli määrätty 30 tunnin kuluessa poistumaan Inkeristä, jonka seurakuntia hän oli palvellut lähes kolme vuosikymmentä. Päinvastoin puheesta huokui suuri kiitollisuus siitä, hän oli saanut niin pitkän ajan palvella Inkerinmaan seurakuntia, usein miltei ylivoimaisilta tuntuvien vaikeuksien alla.

● *Fil.kand. Saini Laurikkala puolustamassa väitöskirjaansa.*

Jalmari Laurikkala oli sydänjuuriaan myöten varsinaissuomalainen, kuten hänen elämäkertansa kirjoittajakin, kotoisin Pyhärannan Kaukan kylästä. Mutta hänen ei ollut suotu toimia pappina kotimaakunnassaan, lukuunottamatta lyhyttä aikaa Suomeen siirtymisen jälkeen. Vuonna 1939 hän ryhtyi toimimaan hämäläisen Hausjärven seurakunnan kirkkoherrana, kunnes muuttuneet olosuhteet veivät hänet jälleen rakkaitten inkeriläistensä sielunhoitajaksi vuonna 1952, tällä kertaa Ruotsiin. Siellä hänen toimintansa oli yhtä monipuolista ja uupumattoman liikkuvaa kuin ennen Inkerissä. Heinäkuun seitsemäntenä päivänä 1957 hän piti viimeisen saarnansa rakkaille inkeriläisilleen, joiden onnen ja onnettomuuden hän oli tottunut jakamaan. Sen jälkeen hän matkusti Suomeen kesälomalle, josta tuli sairasloma, ja marraskuussa samana vuonna hän siirtyi sinne, missä vanhurskas lepää. Hän sai leposijansa rakastamansa Pyhärannan kirkkomaassa. Inkeriläiset pystyttivät hänen haudalleen muistomerkin, joka korkokuvana esittää Jalmari Laurikkalaa inkeriläisen papin virkapuvussa, rovastin risti rinnassa. Kirjoitus "Inkerin piispa ja hengellinen isä raskaina ja vaikeina aikoina" sisältää yhteenvedon hänen elämäntyöstään.

*

● Tämän kirjoittaja on usein miettinyt, mikä oli Jalmari Laurikkalan elämän ja julistuksen voiman salaisuus. Hänen kotipitäjänsä Pyhäranta on Länsi-Suomen heränneisyyden, nk. rukoilevaisuuden vanhaa aluetta, mutta selitys on tuskin siinä. Epäilemättä Jalmari Laurikkala oli myös älyllisesti sangen lahjakas, mutta sekään ei riitä selitykseksi. Vain yhden kerran olen joutunut välittömään kosketukseen hänen kanssaan, mutta luulen, että se kerta antoi viittauksen siihen, mistä selitystä on etsittävä. Jalmari Laurikkala oli yhden asian ihminen. Mitä hän oli, sitä hän oli koko sydämestään, ja sen hän myös sanoi julki, tehden sen kuitenkin niin hienolla tavalla, että toista mieltä olevakaan ei voinut siitä pahastua.

Muistan, miten hän tämän kirjoittajaa ojensi tupakanpoltosta — hän oli kautta elämänsä tupakan johdonmukainen vastustaja — mutta kun hän näki, miten raskaasti asian otin, hän riensi hyvittelemään ja selitti hyvää tarkoitustaan. Opetus tosin jäi tuloksettomaksi, mutta silloin näin syvälle Jalmari Laurikkalan sielunelämään ja sain samalla unohtumattoman opetuksen siitä, miten asioita voidaan hienolla tavalla sanoa.

Kirjan viimeisenä lukuna tekijä esittää "henkilökuvan ääriviivoja". Vaatimattomasti tekijä luonnehtii sitä palasista, välähdyksistä koostuvaksi, mutta se on osuva. Tätä henkilökuvaa täydentävät muutamat onnistuneesti valitut Jalmari Laurikkalan kirjoitukset ja puheet, jotka kuvastavat, paitsi hänen julistuksensa sisältöä, myös hänen kielenkäyttönsä kauneutta ja sanallista rikkautta.

*

● On varsin uhkarohkeata ryhtyä kirjoittamaan elämäkertaa sukulaisestaan. Liiallisen ylistyksen tai

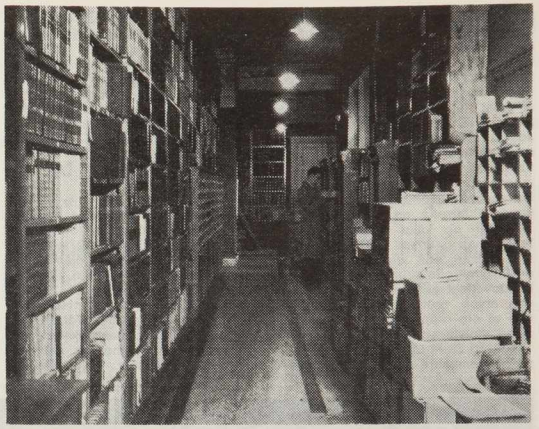

● *Turun Yliopiston kirjaston ahtautta — ja tulenarkuutta — ensimmäisessä toimitalossa Phoenixissa.*

[1]) Saini Laurikkala, Jalmari Laurikkala inkerinsuomalaisten hengellinen isä. Uusikaupunki 1970.

Turussa tapahtuu

● *Heikin markkinoilla Turun-päivänä kaupanteko oli vilkasta.*

TURUN kaupungin perustama vanhusten päiväkoti on aloittanut toimintansa Kauppahallin piharakennuksen huoneistossa, jonka pintaala on 172 m². Huoneiston korjaukseen käytettiin 9.000 mk ja kaluston hankintaan 6.000 mk.

Maan ainoa kunnallinen vanhusten päiväkoti on avoinna kello 9.00—17.00, paitsi lauantaisin ja sunnuntaisin. Päiväkodissa on kerhohuone askartelusoppeineen, lukusali, lepohuone, suihku- ja pukuhuone, keittiö ja toimistohuone.

Lukusalissa on lehtiä ja radio. Keittiössä voi kiehauttaa kahvit ja erilaisten pelien harrastamiseen on mahdollisuus. Ohjaaja opastaa askartelua, ohjaa yhteislaulua ja pari kertaa viikossa voimistelua. Päiväkoti, jonka tiloihin mahtuu 50—60 henkeä, on avoin kaikille vanhuksille. Suunnitelmissa on jakaa myöhemmin päiväkotiin kokoontumisvuoroja eläkeläisten järjestöille.

Päiväkodin esittelytilaisuudessa toimivat esittelijöinä apul.kaup.johtaja Lauri Orell ja päiväkodin askarteluohjaaja Ritva Grönlund.

*

VALMET OY:n Pansion tehtaalla Turussa on kehitetty uusi kotimainen hapetuskeksintö jätevesiongelmaan. Superhapettimen koetulokset — Veli Hytösen ja Pauli Isterin suorittamista kokeista — siirtyivät Suomen Keksinnöt ry:n Keksintöinstituutilta Valmet Oy:lle, jonka tutkimuslaitoksessa dipl.ins. Olavi Sipilä on SITRAn apurahan turvin kehittänyt laitteen nykymuotoon. Superhapettimen etuna ovat mm. halpuus ja soveltuvuus erilaisiin vesiin. Laite on 1/2 metrin läpimittainen puolipallokupu veden pinnalla, veden alla on n. 30 senttiä pitkä putki ja laitteesta johtaa rannalle sähköjohto, sillä laite toimii sähköllä. Rakennettavia altaita kone- ja kompressorihuoneineen ei tarvita.

*

TURUN Ruissalon leirintäalueella kävi viime kesänä 55.565 matkailijaa, jossa edelliseen kesään verrattuna on lisäystä 15.739 henkeä eli 39,51 pros. Teittailijoista oli ulkomaalaisia (31 kansallisuutta) 13.489, vieraspaikkakuntalaisia 35.747 ja turkulaisia 5.213. 482 ulkomaalaista käytti retkeilymajaa, jossa kaikkiaan vieraili 1.116 henkilöä. Leirintäalueen tulot olivat 105.390,20 mk (v. 1969 75.008 mk).

Kallioniemen leirintäalueen kävijämäärä oli 2.975, jossa vähennystä 32,55 pros. Saaronniemen uimarantaa käytti 118.710 henkeä, vähennys 63.425 henkeä eli 34,82 pros. Vepsän ulkoilualueella kävi 12.790 henkeä. Vähennys on 28,62 pros., sillä viime vuonna oli kävijöitä 17.920 henkeä. Maisaaren ulkoilualueen kävijämäärässä tapahtui 66,48 pros. vähennys. Nyt oli kävijöitä 3.041, viime vuoden vastaavan luvun oltua 9.037. Kävijämäärän vähennyksestä huolimatta Vepsän tuloissa oli pieni lisäys. Viime kesänä 8.647 mk ja viime vuonna 8.323 mk.

*

TURUN tuomiokirkon 101 metriä korkean tornin kuparipäällyste on uusittu. Korjaustyöt aloitettiin keväällä 1965, joten ne kestivät viisi vuotta. Kustannukset ovat n. 400.000 mk. Tornin kuparipäällys uusittiin viimeksi 140 vuotta sitten. Tuomiokirkon korjaussuunnitelmissa on mm. tornin rakenteitten vahvistaminen ja sen sisustaminen sosiaalitiloiksi.

*

ISPOISTEN uudelle kerrostaloalueelle on valmistunut lastentalo, jonka tilavuus on 660 neliömetriä. Lastentalon rakensi Turun Asuntotuotanto Oy (Taso) ja se tuli Turun kaupungille maksamaan n. 720.000 mk. Toimintansa aloittaneessa lastentalossa on 100 lastentarhapaikkaa — näistä 75 puolipäiväpaikkaa — ja 30 lastenseimipaikkaa. Henkilökunnan vahvuus on 18 henkeä. Lastentarhan johtajattarena toimii Kirsti Hämäläinen ja lastenseimen Birgitte Ahlgren.

Kaupungin lastentarhoissa on nyt 1.720 ja seimissä 550 paikkaa. Vielä kuluvan vuoden aikana valmistuu Ilpoisten alueelle lastentalo, jossa lastentarhapaikkoja on 75 ja seimipaikkoja 40.

*

AMERIKKALAISET matkailualan toimittajat pitivät elokuussa kongressin Suomessa. 90 toimittajaa vieraili Turussa. Turun ohikulkutiellä kaupungin rajalla vieraita olivat vastassa apul.kaup.sihteeri Paavo Mäkinen, matkailusihteeri Pertti Paasio, tiedotussihteeri Tarja Flemming ja matkailutoimiston opas Stig Blomqvist. Airistolle suunnatun saaristoristeilyn lisäksi toimittajat tutustuivat mm. Wäinö Aaltosen, Sibelius- ja Käsityöläismuseoihin, Tuomiokirkkoon ja Linnaan, jossa kaupunki vierailun päätteeksi tar-

puolustelun vaara on silloin lähellä. On myös esimerkkejä siitä, että näin on. Tohtori Saini Laurikkalan historioitsijan taito on kuitenkin niin suuri, että tämä vaara on vältetty. Ellei näkisi tekijän nimeä kirjassa, ei voisi tietää, että sukulainen kirjoittaa läheisestä sukulaisestaan. Jos kirja joissakin kohdin saa hieman perhekronikan luonnetta, johtuu tämä siitä, että sitä kirjoitettaessa on ajateltu Jalmari Laurikkalan sanankuulijoita, joille kuvauksen kohde ihmisenä on ollut läheinen. Tekijällä on ollut käytettävissään tavattoman runsas lähdeaineisto, niin runsas, että aineksen valinnan on täytynyt olla suorastaan vaikeata. Lähdeviitteet olisivat lisänneet teoksen arvoa, mutta niiden puuttuminen ei ole riippunut tekijästä, vaan aivan muista syistä.

Tohtori Saini Laurikkalan varsinainen tutkimusala ei ole elämäkertatutkimus, vaan lähinnä Varsinais-Suomen talonpoikaiskulttuuri. Tämä teos kuitenkin osoittaa, että hän onnistuu myös henkilökuvauksessa pystyen kohoamaan pelkän elämänjuoksun kuvauksen yläpuolelle, näkemään kuvattavaansa sisältä päin, mikä on elämäkerrallisen tutkimuksen vaikein ongelma.

*

● Lopuksi muutama sana kirjoittajasta. Tähän mielestäni on oikeus ja velvollisuus siitä syystä, että tohtori Saini Laurikkalan elämäntyön eri puolet liittyvät Turkuun. Suomen Turun kaupunkikuvaan on 1920-luvulta saakka erottamattomasti kuulunut Turun Yliopisto. Tämän yliopiston kirjaston palvelukseen tuli jo varhaisessa vaiheessa silloinen maisteri Laurikkala. Kirjastolla oli Phoenix'in talossa yksi kerros, josta välilattiaa käyttämällä tehtiin kaksi. Kirjaston johtajana toimi turkulaisten ennen muuta kirjailijana tuntema Volter Kilpi. Suomi-kokoelman hoitajana ajoittain ainoana virkailijanakin Saini Laurikkala kehitti tätä kirjaston osastoa. Ne, jotka nyt näkevät upean kirjastorakennuksen Yliopistonmäellä, tuskin aavistavat, miten vaikeissa olosuhteissa kirjasto on luotu. Virkailijoiden vähyys, alituinen määrärahojen puute ja tilanahtaus olivat kiusana. Mutta sekä Kilpi että Laurikkala olivat sitkeätä varsinaissuomalaista talonpoikaissukua. He olivat tottuneet hiljaa, mutta määrätietoisesti, uskaltaisiko sanoa itsepäisesti, ajamaan asiansa loppuun, siinäkin, missä moni muu olisi heittänyt kesken.

Tohtori Saini Laurikkala siirtyi muutama vuosi sitten eläkkeelle, mutta käytännössä se ei merkinnyt muuta kuin sitä, että hän siirtyi virkahuoneestaan kerrosta alempana olevaan tutkijanhuoneeseen. Työpäivä jatkuu yhtä pitkänä ja työn täyteisenä. Valtava määrä elämän aikana kerättyä aineistoa odottaa käsittelyä, ja kaikki liittyy tavalla tai toisella Varsinais-Suomeen ja Turkuun. Tällä hetkellä hänen pöydällään on oikovedokset Turun Yliopiston kirjaston historiasta, jonka hän on kirjoittanut yhdessä ylikirjastonhoitaja prof. Eero Neuvosen kanssa. Se on varsin mielenkiintoinen luku Turun sivistyshistoriaa, sillä kirjasto on yliopiston sydän.

Useimmat, jotka toimivat niin kutsutussa käytännöllisessä elämässä, eivät lainkaan tule ajatelleeksi näkymätöntä työtä, jota yliopistoissa tehdään. Kirjastovirkamiehen työ lienee niistä näkymättömimpiä, mutta myös pysyvimpiä.

● *Viitisensataa osanottajaa oli Turun-päivänä mukana Ruissalon luonnonpoluilla. Kuvassamme eräs ryhmä tekemässä taivalta oppaan johdolla.*

josi pitopöytäillallisen. Tiiviiseen ohjelmaan kuului myös sauna ja ostoskierroksia.

*

TURUN kaupungin talousarviossa on vuosina 1969 ja 1970 varattu 7.000 markan määräraha turkulaisen työväenkulttuurin tallennustyötä varten. Tutkimustyötä johtaa fil.lis. Jukka Eenilä apunaan kansatieteen opiskelijoita. Tutkimuksen kohteena on aikajakso 1900—1920 ja tutkimus suoritetaan Port Arthurissa (IX kaupunginosa), Nummenmäellä ja Pikisaaressa. Port Arthurista aineisto on jo koossa. Aineisto, joka käsittää 338 konekirjoitusliuskaa ja 22 haastattelua, julkaistaan Turun historiallisen museon vuosikirjassa.

*

PERINTEELLISTÄ käsityötaidon päivää vietettiin 12.—13. 9. 1970 Luostarinmäen käsityöläismuseossa. Yleisömäärä kohosi viime vuotista huomattavasti korkeammaksi. Saavutettiin uusi ennätys. Nelisenkymmentä mestaria antoi työnäytteitä, mm. pikanellintekijän kisällikirjan saaneet Seppo Kaila ja Eero Lahtinen esittivät taitojaan. Emäntä Taimi Mäki Paattisilta oli valmistanut 140 litraa sahtia. Kiikoisten pelimannit huolehtivat musiikista ja Turun Nuorisoseuran näytteljät esittivät viidennen osan näytelmästä "Lyhty". Luostarinmäellä on nyt 33 erilaista verstasta ja 21 asuntoa.

*

TURUN kansainvälinen maatalousnäyttely Farma järjestettiin Artukaisissa ajalla 24. 7.—2. 8. 1970. Yli 60 hehtaarin näyttelyalueella oli n. 400 näytteillepanijaa. Näyttelyn avauksen suoritti pääministeri Ahti Karjalainen. Tasavallan presidentti Urho Kekkonen vieraili näyttelyssä 31. 7. 1970. Näyttelyyn tutustuivat mm. maatalousministeri Nestori Kaasalainen ja eduskunnan puhemies Rafael Paasio.

Näyttelyssä kävijäin kokonaismäärä oli 107.246 ja paikoitusaluetta käytti 25.307 autoa. Suurin kävijämäärä 20.545 saavutettiin 26. 7. 1970. Näyttelyn päätöspäivänä oli kävijöitä 17.983. Seuraava Farma-näyttely järjestetään v. 1972.

*

TURUN ystävyyskaupungin Leningradin koululaisille viime talvena järjestetyn Turku-tietoutta koskeneen kilpailun voittivat 14-vuotias Serjozha Sedeljnikov ja 15-vuotias Serjozha Shlakan. Viikon kestäneellä palkintomatkallaan he vierailivat Turussa, jossa kävivät tervehtimässä kaup.johtaja Väinö J. Leinoa. Koululaisvieraat tutustuivat museoihin, koululaitoksiin, tehtaisiin, Lenin-reittiin ym. Eri turkulaiset nuorisojärjestöt toimivat isäntinä.

*

UUTENA toimintamuotona Turun Taiteilijaseura on järjestänyt taidenäyttelyjä turkulaisiin tuotantolaitoksiin. Ensimmäisessä näyttelyssä Valmet Oy:n Pansion telakan ruokalassa oli esillä 23 työtä kahdeksalta taiteilijalta. Näyttelyssä olivat mukana Jorma Jaakkola, Kalle Eskola, Evert Kaukonen, Veikko Laukkanen, Tauno Leppänen, Armas Mikola, Taplo Soukka ja Aulis Uotila. Turun Saippua oli seuraava tuotantolaitos, jossa järjestetyllä näyttelyllä taiteilijaseura vei taidetta ihmisten luo.

*

ARKKIPIISPA Ilmari Salomies oli innokas teatterimies, ja hänet nähtiin usein Turun kaupunginteatterin katsomossa. Kerran näytännön päätyttyä ja yleisön tungeksiessa vaatenaulakon edustalla vaatenaulakon hoitaja ojensi ensimmäiseksi arkkipiispalle takin ja hatun.

— Missä ihmeen järjestyksessä täällä vaatteet oikein annetaan, tuohtui arkkipiispan vieressä seisonut rouva.

— Rumuusjärjestyksessä, vastasi Salomies sovittelevasti.

(Teoksesta "ko Pumpula flikat jokken putos")

SAMPPALINNAN uimalassa kävi kuluvan vuoden uimakautena pitkälti yli 200.000 uimaria. Kuntouintikampanjassa kaksi naista ja seitsemän miestä ui kesän aikana yli 100 kilometriä. Nämä uimarit olivat Maire Halme, Chaim Benari, Eero Karanko, Karl Hoffren, Aleksi Laitinen, Leo Pajuvirta, Haakon Wainio, Kerttu Ilola ja Olavi Filppu.

*

SYYSKUUN 24. päivänä Turun konserttitalossa avatun Turku Kukkiipuutarhanäyttelyn järjestivät yhteistoimin Kauppapuutarhaliiton Varsinais-Suomen piiri ja Lounais-Suomen Puutarhayhdistys. Viisipäiväisen näyttelyn erikoispiirteenä oli Lounais-Suomen Puutarhayhdistyksen 60-vuotisjuhla. Näyttelyn oli suunnitellut hortonomi Jaakko Wegelius ja sen avasi apulaiskaupunginjohtaja Johannes Kolkkalainen. Näyttelyssä kävi 18.724 maksanutta.

MIELEENPANTAVAKSI

Toivotamme kaikki jäsenet tervetulleiksi

TURKU-SEURAN

syysjuhlaan

torstaina lokakuun 29. päivänä 1970 klo 19.00 Raunistulan yhteislyseossa, Pyörämiehentie 4.

Ohjelmasta ilmoitetaan myöhemmin Turun päivälehdissä.

Hallitus

KOM IHÅG

Vi hälsar alla medlemmar välkomna till

ÅBO-SAMFUNDETS

höstfest

torsdagen den 29. oktober 1970 kl. 19.00 i 'Raunistula yhteislyseo', Pyörämäkivägen 4.

Programmet meddelas senare i dagstidningarna i Åbo.

Styrelsen

Turku-seura toimii

TERVEISIÄ Lappeenrannasta ja Imatralta. Täällä, karjalaisen kulttuurin keskuksessa, pidettiin valtakunnalliset kotiseutupäivät, jonne allekirjoittanut sai osallistua Turku-seuran edustajana. "Suojele luontoa — suojele ihmistä", oli valittu päivien teemaksi, onhan nyt luonnonsuojeluvuosi. Yleisesti todettiin, että yhteiskunnan tuoman muuntumisprosessin myötä luonnonsuojelu on muodostunut osaksi kotiseututyötä, jonka toimintakenttä viime aikoina on olennaisella tavalla avartunut. Uudet tehtävät ja toimintamuodot ovat tulossa ajankohtaisiksi vanhojen ja hyviksi koettujen arvojen säilyttämisen rinnalla. Nyt suuntautuvat katseet menneen ja arvokkaan säilyttämisen lisäksi tulevaisuuteen, kotiseudun kehittämiseen kotiseudun tuntemuksen perusteella. Todettiin monessa yhteydessä, että luonnonsuojelu ja maisemahuolto ovat asioita, jotka tulevat yhä ajankohtaisemmiksi sitä mukaa kuin yhteiskunta teollistuu ja kaupunkimaistuu. Ympäristönsuojelu liittyykin tällä hetkellä kotiseututyöhön kiinteästi, sillä onhan se sellainen toimiala, jossa paikallisella asiantuntemuksella on erityinen merkitys ja josta huolehtiminen on välttämätöntä tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksien turvaamiseksi.

ERITYISESTI korostettiin, että kotiseutuyhdistysten pitäisi entistä enemmän pyrkiä tuomaan kuuluville tavallisen kansalaisen mielipiteitä ja näkemyksiä nykyisessä yhteiskunnassa, jossa asiat monesti valmistellaan suppeissa virkamies- ja asiantuntijaportaissa tavaliisen asukkaan mielipiteen pääsemättä lainkaan kuuluville. Ja kuitenkin häneen ratkaisut ensi sijassa vaikuttavat.

*

SITTEN muutama sana jäsenmaksusta. Jäsenet saavat lokakuun aikana vuoden 1970 jäsenmaksukortin. Jokainen varmasti huomasi, että keväällä tullut tililleipanokortti oli vuoden 1969, jolloin jäsenmaksut olivat jääneet perimättä. Korostan jälleen, että merkitkää muuttunut osoitteenne seuralle tulevaan kortin kantaosaan. Näin varmistatte Suomen Turku-lehden tulon.

*

SEURAN syysjuhlaa vietetään jälleen tänäkin vuonna. Torstaina 29. 10. 1970 järjestettävän juhlan paikaksi on valittu Raunistulan yhteislyseon uusi koulutalo.

TAINA HERRALA

Professori

REINO LENTO:

Turku ensimmäisen maailmansodan aattona

II

Esitys vuoden 1913 Turusta jäisi pahasti puutteelliseksi, ellei käsiteltäisi myös sitä ahdistusta, joka jatkuvasti painoi ihmisten mieliä ja joka kuvastui jokaisen sanomalehdennumeron palstoilta. Toinen sortokausi oli nyt pahimmillaan. Edellisenä vuonna oli perustuslakiemme vastaisesti julkaistu ns. yhdenvertaisuuslaki, jonka mukaan Venäjän kansalaiset saivat maassamme samat oikeudet kuin suomalaisillakin oli. Ne virkamiehet, jotka olivat kieltäytyneet tätä lakia noudattamasta, oli pidätetty ja tuomittu Pietarin piirioikeudessa eripituisiin vankeus- ym. rangaistuksiin. Näin oli käynyt esim. kolmelle Uudenkaupungin maistraatin jäsenelle.

Gustaf Blom

Karl Leonard Frick

Suomen luotsilaitos oli venäläistetty, ja Uudenkirkon sekä Kivennavan pitäjät aiottiin erottaa Suomesta ja liittää Venäjään. Tavan takaa saatiin kuulla uusista suunnitelmista, joiden lopullisena tavoitteena oli Suomen erikoisaseman tuhoaminen ja maan liittäminen kuvernementtina Venäjään. Passiivista vastarintaa jatkettiin kuitenkin sisukkaasti. Vaikka sanomalehtiä aina olikin uhkaamassa painokanne sekä lakkauttaminen, ne uskalsivat silti melko rohkeasti arvostella kenraalikuvernööri Seynin ja hänen apulaistensa toimenpiteitä. Hanakasti kuvattiin venäläisten sotilaiden väkivaltaisuutta, poliisien kovakouraisuutta, santarmien hermostuneisuutta ja venäläisten luotsien taitamattomuutta.

Kansalaisten kokoontumisvapautta ei paljonkaan kunnioitettu. Kun Hjalmar Branting aikoi puhua työväen kesäjuhlassa Turun urheiluputostossa 1912, poliisi esti puheenpidon perustellen kieltoa sillä, että vieraan maan kansalaiseli ei ole oikeutta puhua kokouksissa Suomessa. Toinen ajalle ominainen tapaus sattui seuraavan vuoden helmikuussa, kun Turun Urheiluliiton jäseniä oli kokoontunut tavanmukaiseen illanviettoon huoneistoonsa Aninkaistenkatu 5:ssä. Kesken kaiken paikalle saapui komisaario Sola ylikonstaapelien ja kahden konstaapelin kanssa määräten, että huoneisto oli heti tyhjennettävä. Tämän tapahduttua sisälle laskettiin vain ne, jotka jäsenkortin esittämällä saattoivat todistaa kuuluvansa seuraan. Jäsenmerkki ei kelvannut todistukseksi. Konstaapelit jäivät sitten ovelle vartioon koko loppuillaksi.

Näissä olosuhteissa jouduttiin viettämään Romanovien hallituskauden 300-vuotisjuhlaa maaliskuun 6. päivänä 1913. Senaatin laatiman ohjelman mukaan oli maan kaikki virastot pidettävä juhlapäivänä suljettuina. Kirkoissa oli pidettävä jumalanpalveluksia, yleiset rakennukset oli liputettava ja illalla järjestettävä juhlavalaistus. Kouluissa oli jo edellisenä päivänä heti aamutuntien päätyttyä järjestettävä oppilaille esitelmiä Romanov-suvun merkityksestä Venäjän valtakunnalle. Loppupäivä oli vapaata, samoin kolme seuraavaa päivää. Kuvernöörien toimesta oli kaikkien läänien pääkaupungeissa järjestettävä julkisia kansanhuveja. Sitä varten myönnettiin määräraha, josta Turun ja Porin läänin osalle tuli 2 000 markkaa.

Turussa lääninhallitus oli jo hyvissä ajoin ryhtynyt juhlan valmisteluihin. Entisen akatemiatalon Hämeenkadun puoleiseen seinään asennettiin suurikokoinen metallikehikko, jonka sähkölampuista muodostui kiehkuroiden ympäröimänä monogrammi N II. Talon ylimmän kerroksen ikkunat Brahenpuiston puolella varustettiin Venäjän puna-sini-valkolipuilla ja puistoon rakennettiin soittolava.

Valkeni sitten itse juhlapäivä. Turun Sanomain toimitus ei reagoinut siihen lainkaan, julkaisi vain lääninhallituksen maksullisen ilmoituksen päivän ohjelmasta. Uusi Aura sisälsi ilmoituksen ohella nimimerkki U.L.L:n kirjoituksen "Romanov-suvun nousu Venäjän valtaistuimelle" alakerta-artikkelina. Åbo Underrättelser julkaisi kuvat huomattavimmista Romanoveista, myös hallitsevasta keisarista sekä hänen puolisostaan, ja lyhyen historiikin, joka kuitenkin päättyi jo Aleksanteri I:een.

Myös seuraavana päivänä näiden lehtien selostukset juhlapäivän tapahtumista olivat perin niukkasanaiset. Turun Sanomat aloitti näin: "Turussa alkoivat juhlat klo 10 aamulla jumalanpalweluksilla Mikaelinkirkossa suomeksi, Tuomiokirkossa ruotsiksi ja wenäläisessä kirkossa wenäjäksi. Wiimeksimainitun kirkon edustalla, isolla torilla oli jumalanpalweluksen jälkeen juhlarukous ja sotawäen paraati, jossa näkyiwät mukana, paitsi wenäläistä sotawäkeä, kuwernööri Wuorinen ja poliisimestari Stähl."

Uudesta Aurasta saamme lisäksi tietää, että paraatin yhteydessä kanuunat paukkuivat Vartiovuorella. Uusi Aura jatkaa: "Esitelmätilaisuuteen ent. Akatemiatalon juhlasaliin oli kokoontunut väkeä noin kolmannes huonetta, lapsia ja aikuisia. Esitelmänpitäjänä esiintyi op. Wuori Maariasta. Esitelmässä mainittiin mm. eräiden Romanow-sukuisten hallitsijain nimiä. — Huvitilaisuuksia oli lääninhallituksen puolesta sen ohessa järjestetty Brahenpuistoon, missä venäläisen sotaväen soittokunta iltapäivällä soitteli tunnin ajan, ent. akatemiatalon juhlasaliin, missä oli konsertti, ja Vähäväkisten juhlasaliin, jossa Turun Seuranäyttämö esitti huvinäytelmän "Multa-aatelia". Sitäpaitsi oli yleisöllä vapaa pääsy elävän kuvain teattereihin Scala ja Olympia. Huvitilaisuuksia käyttivät hyväkseen etupäässä lapset ja työläisnuoriso. — Liputukseen ja juhlavalaistukseen ottivat osaa valtion laitokset ja koulujen rakennukset sekä joku yksityinen."

Työväen äänenkannattaja Sosialisti puuttui juhliin vain pakinanpätkässä, jossa purnattiin sitä, ettei juhlista tiedetty mitään eikä niistä voitu kertoa mitään, kun "kupernaattori Ilmari Vuorinen" ei ollut julkaissut ilmoitusta Sosialistissa vaan ainoastaan porvarillisissa lehdissä.

Romanov-juhlien johdosta myönnetystä armahduksesta pääsivät osallisiksi myös yhdenvertaisuuslain uhrit, jotka saivat anteeksi kolmanneksen vankeusrangaistuksestaan. Niinpä Uudenkaupungin pormestari Söderman ja raatimies Frick pääsivät keväällä vapaiksi Pietarin vankiloista ja saapuivat vapunjälkeisenä päivänä iltajunalla Turkuun. He olivat paluumatkansa aikana joutuneet kaikkialla innoittuneen juhlinnan kohteiksi, ja myös Turussa heitä vastaanottamaan oli menossa — lehtien sanontaa käyttääkseni — "kymmentuhantinen kansanjoukko". Mutta myös poliisi oli valveilla. "Jo ennen klo 7:ää poliisi oli sulkenut kaikki asemalle johtavat kadut", kertoo Turun Sanomat. "Niinpä keskikaupungilta tulevat ihmiset pääsivät ainoastaan Humalistonja Läntisen Pitkänkadun kulmaukseen, missä suuret poliisijoukot heidät pysäyttivät. Pitkin Humalistonkatua Wenäjän Kirkkokadun kulmasta alkaen oli joka kymmenen askeleen päässä kaksi konstaapelia, ja ratsupoliisit karauttelivat komisario Solan ja "ratsumestarin", ylikonstaapeli Laaksosen johtamina edestakaisin pitkin katua, jota paitsi kaikkialla ihmisjoukossa vilisi etsiviä ja muita siviilipukuisia poliiseja. Pääarmeija oli kuitenkin Humalistonja Läntisen Pitkänkadun kulmauksessa, ylipäällikön, poliisimestari A. Ståhlin seistessä Rautatienpuiston edustalla, missä hän helposti näki kalken ja ohjasi kaikkea."

Mitä sitten seurasi, siitä on lehdissä selkkaperäisiä monen palstan kuvauksia. Selostuksesta mm. ilmenee, että ennen junan tuloa poliisiarmeijan "puolustuslinja" työnnettiin Rauhankadulle saakka. Juna saapui, mutta vasta pitkänkön odotusajan jälkeen ilmaantuivat Humalistonkadun päähän kahdet ajopelit, joiden kummankin jäljessä ratsasti poliisi. Tuskin oli tulijat havaittu, kun jo tuhansista suista kaikui raikuva eläköönhuuto, joka sitten seurasi vieraita aina Hamburger Börsiin asti, jonne he majoittuivat. Poliisin estelyistä huolimatta yleisö ryntäsi tulijoiden perässä, ja pian täytti kauppatorin aaltoileva ihmisjoukko. Mutta pian ehtivät paikalle myös poliisin päävoimat ratsupoliisien karauttaessa täyttä laukkaa katuja pitkin. Nyt alkoi torilla temmellys, kun ratsupoliisit ajoivat edestakaisin heilutellen piiskojaan tuhatpäisen ihmisjoukon yläpuolella. Poliisimestarin kerrotaan ylyttäneen alaisiaan huutamalla "Ge piska så förbannat!" (Antakaa piiskaa oikein pirusti). Apulaispoliisimestari Ballot-Taube, joka ei osannut kumpaakaan kotimaista kieltä, saattoi vain huudella "Nagaika, nagaika" ja käydä käsiksi ihmisiin, mm. hän tempasi alas erään rouvan, joka oli etsinyt suojaa hotellin luona olevan myymälän rappusilta. Nähtävästi piiskaakin annettiin; ainakin mainitaan, että kauppias A. Wiklund vältti häneen suunnatun piiskansivalluksen vetäytymällä lyhtypylvään suojiin, niin että isku osui vain hänen käteensä. Kolme-neljä henkilöä pidätettiin, mutta rauhattomuus jatkui. Vielä klo 10 aikaan illalla tilanne oli sellainen, että kun pakinoitsija Tiitus, alias Ilmari Kivinen, oli menossa Puolalanmäellä olevasta asunnostaan työpaikkaansa Turun Sanomain toimitukseen, hän vasta pitkähkön poliisien kanssa käydyn sananvaihdon jälkeen ja puoliväkisin pääsi ylittämään torin.

Samantapainen näytelmä esitettiin seuraavana päivänä satamassa, kun herrat Söderman ja Frick lähtivät Kuusisto-laivalla Uuteenkaupunkiin. Sankat ihmisjoukot saapuivat heitä hyvästelemään. Aluksi yleisö

● *Koko sivun oli Åbo Underrättelser antanut 4. 5. 1913 mellakkatapauksille. Kolmesta kuvasta ensimmäinen näkyy lehden selostussivuotteesta: Ståhlin kaarti sulkee perjantaina liikenteen Humaliston- ja Rauhankatujen kulmauksessa.*

Söndagen den 4 Maj — ÅBO UNDERRÄTTE

Då herrar Söderman och Frick avreste i går.

Kapten Ståhls garde firade nya orgier.

Polisens bemödande att framkalla oroligheter misslyckades.

Polisens narraktiga försök att hindra medborgarna att ge uttryck åt sina känslor för de hemvändande landsmännen av Nystads magistrat förmiddes under gårdagen, då herrar Söderman och Frick med ångaren Kuusisto kl. 9½ p. d. skulle avresa till Nystad.

Polisen hade nämligen även nu vidtagit alla åtgärder för att ställa till krångel. En talrik polisstyrka, för det mesta till häst, var uppbåldad. de som uppehöllo sig där, icke visste ordet av förrän de hade de stegrande hästarna mitt ibland sig. Folkden blev en oerhörd trängsel och under utrop av skrämsel och förbittring över polisens brutala betende skynddade man upp till sandplanen för att undgå att nedtrampas av polisernas hästar, vika back i hål löfde efter. Polismästar Ståhl stod hela tiden lugnt vid stentrappan under restaurationen och ledde upprådet. Publikens begrundande blickar hade nu betydligt ökats och det vimlade av folk vart man än sågo.

Herrskapet Frick kom först åkande, därefter herrskapet Söderman, varvid publiken uppstämde ljudliga hurraropp. De medföroo hala ängt av blommor och å ångaren möttes de av vänner och bekanta, som ytterligare överlämnade blommor och framburo hälsningar. Det var en torsa äro fullsatta, ja även å planken har man klättrat upp och överallt hurrar och vinkar man till avsked. Å ångarne i nedre hamnen vimlade det av folk å däck och soltak, t. o. m. i masterna trängdes man. Viftande vita nåsdukar, hattar och mössor svängdes vart man än såg och så de ändlösa hurraropen.

Ståhls garde avspärrar på fredagen trafiken på Humlegårdsgatan i hörnet av Fredsgatan.

Polisen

I anslutning av polisens ... na har man ... ma på att ... för mid än ... hölls att ... brukade pisk ... halst skäl ...

Som ett ... lande.

I Lindbl... blev ett ... Hushållsskol... sen. Så sk... hem, förföld... dande polis... upp på tro... börande att ...

Emellertid ... ren skulle ... ett flertal ... för polischef ... vänd hand... med för att ... ej gång ... att dra sig ... stun vid ch... hr Wa...

Turkulaista raittiutta Pietarissa

ENNEN VALLANKUMOUSTA oli Pietarin kaupungissa huomattava suomalainen siirtokunta, jossa oli n. 40 000 jäsentä. Siirtokunta oli syntynyt samoihin aikoihin kaupungin kanssa, ja suurimpaan kukoistukseensa se pääsi tämän vuosisadan alussa. Suomalaisilla oli silloisessa keisarikunnan pääkaupungissa monipuolinen kulttuurielämä, ja monet suomalaisista menestyivät erinomaisesti elämässään Nevan metropolissa. Näin ei kuitenkaan ollut kaikkien kohdalla. Siihen aikaan oli alkoholi täysin vapaata ja halpaa. Liiallinen alkoholin käyttö oli jo tuolloin hallituksen huolena ja se yritti hillitä alkoholin liiallista käyttöä. Kapakoissa istuminen oli myös monen suomalaisen kisällin tai oppipojan ainoa harrastus.

KESÄLLÄ 1883 matkusti Pietarista kotipaikkakunnalleen Turkuun räätälinkisälli Kaarlo Suominen. Täällä hän tutustui raittiusaatteeseen ja raittiusyhdistys Taimen toimintaan. Omaksumiaan aatteita ja toimintatapoja hän alkoi levittää maanmiestensä keskuuteen Pietarissa. Aluksi toimittiin Sininauhaliitossa, ja oma raittiusyhdistys Alku perustettiin helmikuussa 1885. Ensin saatiin apua Pietarin Suomalaiselta Hyväntekeväisyys Seuralta, mutta tämän aristokraattisen yhteisön kanssa jouduttiin pian riitoihin, ja seurauksena oli yhteistyön katkeaminen.

PIETARISSA niinkuin Suomessakin jouduttiin kiistaan ehdottomuuden ja kohtuuden kannattajien kesken. Suominen oli Turusta omaksunut ehdottomuuden aatteen ja tämä tuli ennen pitkää koko Alku-seuran kannaksi. Alun tukikohdaksi muodostui suomalainen kirkkokartano, sillä papisto ja opettajat suhtautuivat yhdistykseen myötämielisesti. Venäläiseen raittiusliikkeeseen oltiin myös yhteydessä. Vuosien kuluessa jäsenluku kasvoi, ja sivuosastoja perustettiin eri puolille kaupunkia. Vuosina 1885–1910 jäsenmäärä pääseurassa vaihteli melkoisesti. Aluksi oli jäseniä yli kahdensadan, mutta vuosisadan vaihteessa oli lamakausi, jolloin jäseniä oli vain parisenkymmentä. Syynä lamaan olivat yhdistyksen ja seurakunnan riidat ja ehkä myös innon lopahtaminen. Vuodesta 1902 alkaen nousi jäsenmäärä tasaisesti. Haaraosastoja oli kuusi. Nämä olivat Aleksandrovskin, Lesnoin, Katariinahovin, Udelnajan, Ohan ja Kelton osastot. Viimemainittu ei enää ollut varsinaisen Pietarin alueella. Näiden jäsenmääristä ei ole tietoa, koska niiden asiakirjat ovat kadonneet, eikä niiden arkistonhoito koskaan ollut huolellista.

ALKU oli innokas eri tilaisuuksien järjestäjä. Se toimeenpani iltamat joka toinen viikko, ja puolikymmentä kertaa vuodessa järjestettiin ns. suuri-iltama. Pienemmässä mittakaavassa oli sivuosastoilla vastaavia tilaisuuksia. Viranomaiset eivät sanottavasti estäneet raittiusseurojen toimintaa, joskin tilaisuuksissa oli aina joku viranomainen paikalla. Vain lakkovuosina 1905 ja 1906 jouduttiin toiminta levottomuuksien ja kovennetun poliisivalvonnan vuoksi keskeyttämään. Tärkeimpänä ohjelmassa oli tietenkin raittiusaatteen levittäminen. Oli esitelmä- ja puhetilaisuuksia, joissa kävi Suomestakin puhujia, mm. tohtori Väinö Voionmaa. Pietarilaisten toimesta raittiusaate levisi Inkerinmaalle ja syntyi raittiusyhdistys Inkeri.

YHDISTYKSEN kohokohta oli 25-vuotisjuhla 1910. Varsinainen juhla oli saksalaisen Petri-koulun juhlasalissa 4. huhtikuuta 1910. Kunniavieraina oli venäläisiä raittiusmiehiä. Heidän puolestaan Alkua onnitteli herra D. N. Borodin sanoen: "Alkuseuran työn hedelmät näkyvät jo siitäkin, että sali on täpötäynnä raittiusaatteelle myötätuntoista yleisöä. Se sitkeys, jolla suomalaiset puolustavat vapauttaan ja oikeuksiaan, ansaitsee ihailua meidän venäläisten taholta, jotka emme osanneet itselemme oikeuksia ja vapautta valloittaa. Suomi on väkijuomalainsäädännön alalla esimerkkinä meille. Siellähän pyritään kieltolakiin. Venäjällä ei edes keskustella asiasta." Juhlapuheissa on aina mukana korulauseita, mutta varmasti puhuja jossain määrin puhui totuuden sanoja.

AATTEEN ja yhdistyksen sieluina toimivat alusta alkaen räätälimestari Kaarlo Suominen ja hänen vaimonsa opettaja Olga Suominen. Heidän siirryttyä Helsinkiin 1910 valittiin esimieheksi opettaja Aatu Haltsonen, joka aikaisemmin oli toiminut yhdistyksen sihteerinä. Hän toimi esimiehenä koko yhdistyksen olemassaolon ajan eli vuoteen 1918 saakka.

ALPO JUNTUNEN

---

sai asettua Samppalinnanmäkeä reunustavalle jalkakäytävälle, mutta sitten ratsupoliisit äkkiryntäköllä karkoittivat sen niin hyvin käytävältä kuin sille viettävältä nurmikkorinteeltäkin. Osa saattajista oli hyvissä ajoin asettunut muihin satamassa oleviin aluksiin. Lähdön hetkellä he aloittivat Maamme-laulun, johon sitten tuhatlukuinen väkijoukko Samppalinnanmäen rinteillä yhtyi. Joukko turkulaisia oli vuokrannut Salmi-laivan saattaakseen lähtijöitä jonkin matkaa. Alusten oli määrä poiketa alempaan höyrylaivasatamaan, minkä vuoksi ratsupoliisit karauttivat pitkin Itäistä Rantakatua ehtiäkseen sinne ennen laivoja. Höyrylautta oli kuitenkin toisella puolella jokea, minne sen siellä olevien poliisien vaatimuksesta oli pitänyt jäädä. Niinpä sitten kävi, että Salmi-laivaankin ehdittiin ottaa lisää väkeä, ennen kuin ratsupoliisit ehtivät paikalle. Rinnakkain molemmat laivat kulkivat jokea alas saattajien kiauttaessa yhden isänmaallisen laulun toisensa jälkeen. Vasta Pikku-Pukin kohdalla saattoalus kääntyi takaisin kaupunkiin.

Saman vuoden joulukuussa poliisilla vuorostaan oli tilaisuus tehdä pieni kepponen yeisölle, kun kolmas uusikaupunkilainen, 78-vuotias raatimies Blom palasi Pietarin vankilasta. Koko asemaseutu eristettiin jälleen hyvissä ajoin ennen junan tuloa, mutta tällä kerralla poliisit veivätkin tulijan kiertoteitse Aurakatu 15:een, missä hän asui Turussa olonsa ajan. Ikävyyksittä ei kuitenkaan tämäkään vierailu päättynyt. Kun raatimies Blom joulukuun 13:ntena klo 9 aamulla lähti laivalla Uuteenkaupunkiin, kiirehtivät mm. suomalaisen klassillisen lyseon oppilaat välitunnilla jokirantaan osoittamaan vanhukselle suosiotaan. Tieto tästä kulkeutui senaattiin, ja heti kevätkauden alkaessa ylitarkastaja Artturi H. Virkkunen tuli kouluun asiaa tutkimaan. Kun hänen tutkimuksensa eivät johtaneet mihinkään tulokseen, saapuivat senaattorit Semenov ja Virenius sekä esittelijäsihteeri Kahelin niitä jatkamaan. Lopuksi asia kuitenkin jätettiin silleen.

Elokuussa 1914 alkoi sitten ensimmäinen maailmansota. Sotatila antoi kenraalikuvernööri Seynille entistä paremmat mahdollisuudet toimia tavoitteittensa toteuttamiseksi. Mutta toisaalta se antoi suomalaisille uutta uskoa sanoihin, jotka oli lainattu leijona-aiheisten postimerkkiemme muistoksi painettuun ja monen kodin seinällä riippuvaan kuvatauluun: "Viel' uusi päivä kaikki muuttaa voi!" Ja niinhän sitten kävi, ettei tämä usko pettänytkään.

Redaktör

META TORVALDS:

Upp till kamp emot rivning!

VARJE GÅNG ett ur miljösynpunkt omistligt gammalt hus i Åbo rivs för att ge rum för ett nytt och modernt och oftast banalt byggnadsverk, gör det ont i dem som är förvissade om att landets äldsta stad inte bara borde utan också kunde b å d e bygga nytt och bevara gammalt. Det gör ont i en när man från Vårdbergets utsiktsplats numera ser utbredd framför sig en stad som — så när som på Domkyrkan — ser ut som byggd av legoklotsar, sterilt vit, kantig och själlös.

När man med den synen kvar på näthinnan ofta i sin dagliga gärning rotar i ett arkiv där nya åbobilder blandas med gamla, när man därvid ständigt påminns om hur mycket vackert som är borta, grips man nästan av panikkänsla. Vad kommer att finnas kvar när den här generationen har satt sina Attilaspår i stadsbilden? "Jag hyser fruktan på dina vägnar, Gamla stortorg", skrev assessor Erkki Vuori i Turkulainen i en klagosång över Gadolins hus, som revs i augusti — den senaste skandalen. Och sedan statsbudgeten har lagts fram med sitt anslag för ett sovjetryskt konsulatshus i Åbo, har man skäl att fortsätta med ett: Jag fruktar för dig, gamla Qwensel. Denna gård, som med apoteksmuseets hus och längorna inne på tomten visar hur 1600-talets borgargårdar i Åbo såg ut, är unik i hela landet och den enda rest av Per Brahes Åbo som överlevde stadsbranden 1827. Men den är som känt i vägen för det stadshus som planeras.

Vad kan man göra för att väcka den starka, breda opinion som hejdar denna hotande rivningsskandal? Hur kan man få fler än ett hjälplöst fåtal att inse vad vi löper risk att förlora?

Kanske med att visa vad vi redan har förlorat. Med att i en hjärtskärande bildkavalkad låta de spolierade husen och miljöerna leva upp i så stora fotografier att de ger verklig helhetsillusion.

Hur vore det med en Åbo-dag ägnad detta slags miljövård, med en klatschigt arrangerad utställning av kraftigt uppförstorade, övertygande sköna bilder av allt omistligt som vi rått har rivit under bara ett par decennier. Det finns dessvärre material för en sorgligt stor sådan utställning.

Man skulle få se Storheikkiläs härliga majorsboställe leva upp i manshöga bilder och gråma sig över att det är förött, sörja över Biskops gatans spolierade empiremiljö — rester är ju kvar, men det var h e l h e t e n som gjorde att dess like inte fanns i hela landet. Johan Julins av Bassi ritade tvåvåningshus, med det vänligt runda hörnet riktat mot Stadsbibliotekets version av Stockholms riddarhusfasad skulle med. Det var gudaskönt i jämförelse med den sjaskiga och i sammanhanget stilvidriga höghusfasad som nu kan ses vid Brahegatan 2.

Frökontrollens hus i Samppalinnasluttningen är utplånat, liksom det förnäma Nobelska huset i Nylandsgatans backe. Gården Tavastgatan

● *Bara den gamla stadsbrunnen kunde räddas av miljön kring frökontrollanstaltens hus i Samppalinnas sluttning. Redan när bilden togs var den högra flygeln borta. Nu susar parken över den tomma platsen, det brutala hålet i urberget och en bilparkering.*

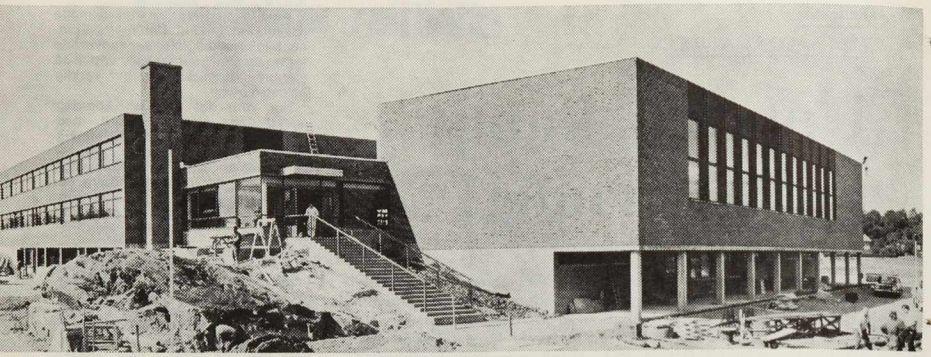

● *Raunistulan yhteislyseon uusi koulutalo Pyörämiehentie 4 Vätin kaupunginosassa. Koulutalossa pidetään torstaina 29. 10. 1970 Turku-seuran syyspuhla.*

Raunistulan yhteislyseolla ajanmukainen koulutalo

● Syksyllä 1963 perustetun Raunistulan yhteislyseon seitsemän vuotta kestänyt kiertolaiselämä on päättynyt. Tänä syksynä opinahjon yli 600 oppilasta ja 30 opettajaa saivat aloittaa lukuvuoden uudessa ajanmukaisessa ja kodikkaassa koulutalossa. Siijottuminen uuteen koulutaloon merkitsi ratkaisevaa muutosta sekä opettajille että oppilaille ja heidän vanhemmilleen, jotka kiinteässä yhteistyössä kävivät sitkeän kamppailun oman koulutalon saamisen puolesta. Tukea kamppailulle antoivat mm. vaalipiirimme kansanedustajat sekä kaupungin kunnalliset päätäntäelimet ja luottamushenkilöt.

KOULUTALO rakennettiin Turun kaupungin v. 1962 lahjoittamalle tontille Pyörämäentie 4 Vätin kaupunginosassa. Kaupunki täytti antamansa lupauksen, mutta valtiolta ei saatu varoja koulutalon rakennustöiden aloittamiseksi ja loppuun saattamiseksi. Kiertolaiselämän aikana opetustyö tapahtui mm. Raunistulan, Puolalan ja Pallivahan kansakouluissa, Auralan opistossa, Maarian VPK:n talossa ja Läntisessä kansalaiskoulussa. Terveysoppitunteja pidettiin Raunistulan urheilukentän rappioituneessa pukusuojassa! Pisimmät välimatkat koulun eri paikoissa olivat n. 2,5 kilometriä.

KOLMIKERROKSISEN koulutalon tilavuus on 21.000 m³, kerrosala 5.500 m² ja lattiapinta-ala 3,500 m². Varsinaisia luokkahuoneita on 14, kieliluokkia 3, muita erikoisluokkia 9 ja voimistelusaleja 3, kun juhlasali saadaan erotetuksi kahteen osaan. Lisäksi koulutalossa on mm. terveydenhoitohuone, kerhohuone, ruokasali, kirjasto sekä vahtimestarin, talonmiehen ja siivoojan asunnot sekä henkilökunnan sauna. Äidinkielen luokassa on näyttämö. Kotitaloustunnilla on käytössä mallikoti, jonka opetuskeittiössä annetaan havaintoopetusta kotitalouteen liittyvissä kysymyksissä.

KOULUN rehtorina on fil.maisteri Reijo Halme. Koulutalon kustannukset ovat n. 3,1 mmk, mutta vajausta on vielä kaluston hankinnan osuudelta. Kaluston kokonaiskustannusarvio on n. 450 000 mk, josta tähän mennessä on myönnetty vain 150 000 mk. Rakennuspiirustukset ovat Raunistulan "omien poikien" Kauko ja Olavi Reiman käsialaa.

1 är borta, och gamla posthuset är ersatt av KOPs palats.

En verklig pangsak på utställningen "Det Åbo som vi rev" skulle Julinska husen självfallet bli — demoleringen av dem är det värsta vi har åstadkommit hittills. Men historiskt och arkitektoniskt enastående var också Richterska gården i vattenbrynet vid Multavierugatan. En åbomiljö att med vemod återse i bilder vore också 1700-talsmagasinen vid Östra Strandgatan och Jacobssonska huset mellan Pantern och Hushållningssällskapets gudskelov bevarade inslag i vår så svårt och snabbt utarmade stadsbild.

Förteckningen kunde fort sättas. Men redan om man begränsar sig till bilder av dessa miljöer tror jag att intrycket av "Åbos jämmerliga förstörelse" skulle väcka mer än en och annan till insikt om att man äntligen måste dra till bromsarna.

Och här behövs en allmän opinion. Det räcket inte om museinämnden, förstärkt med några enskilda entusiaster, rycker ut som ett slags brandkår varje gång grävskoporna står redo. Ganska snart behöver denna nämnd ett verkligt stort och enigt flankstöd. Den är nämligen just nu i färd med att förnya sin lista över hus och miljöer som bör bevaras, och avsikten är denna gång att söka förmå staden att uppgöra och fastställa ett principprogram för vad man absolut skall ha kvar.

Uleåborg lär vara först av alla städer med ett sådant fastslaget program, säger fil dr Carl Jacob Gardberg, och menar att Åbo ju har betydligt större skäl. Ett principprogram av detta slag är viktigt inte bara för att förebygga rena skandaler utan också för att man vid planering av ny bebyggelse skall veta vad av det gamla som är ämnat att stå kvar. Då kan man klokt anpassa det nya till det gamla, komponera miljöer av både-ock i stället för att som hittills bygga så att man mördar de gamla miljöerna även i de fall då äldre byggnader får stå kvar.

Att staden med god vilja kan göra mycket visar den fina husraden vid Västra Strandgatan, den som inleds med Gillesgården och fortsätter med gamla sockerbruket och den forna Heurlinska skolan. Att den pärlraden alltjämt lyser vid åstranden beror på att staden har beviljat högre byggnadsrätt inne på tomterna.

Sist och slutligen är det ju pengar som det hela tiden rör sig om, påpekar dr Gardberg. Men — vill man verkligen något, vill man hett och övertygat rädda vad vi ännu har kvar av det gamla, då kan man nog med god vilja finna de ekonomiska lösningar som gör det möjligt. Men ännu är vi åbobor och de som styr i vår stad inte på långt när så miljöväckta som man borde vara i landets äldsta stad. Vi måste ha råd att rädda vad som finns kvar av dess minnen. Vi har inte råd att skövla mer.

TURKULAISKASKUJA 2
Nyt Turun kirjakaupoissa

KO PUMPULA FLIKAT JOKKEN PUTOS

— Turku-seuran kaskukirjan kauan odotettu jatko-osa

Hinta 20:— sidottuna

Jakaja:

KANSALLINEN KIRJAKAUPPA

KASKUKIRJAN I-OSAA ON VIELÄ VÄHÄN SAATAVISSA

Turussa rakennustoiminta vilkasta

● Asunto- ym. rakennustoiminta jatkuu Turussa vilkkaana. Turun kaupungin tilastotoimistossa laaditun tilaston mukaan kuluvan vuoden tammi—elokuun aikana myönnettyjen rakennuslupien yhteismäärä on 1.090.155 kuutiometriä (viime vuoden vastaavana aikana 76.364 kuutiometriä). Rakennuksen käyttötarkoituksen mukaan edellämainittu kuutiomäärä jakaantuu seuraavasti: kerrostalot 543.188 m³ (viime vuonna 314.399 m³), omakoti- ja rivitalot 51.027 m³ (76.364 m³), teollisuus- ja varastorakennukset 425.155 m³ (185.599 m³), yleiset rakennukset 37.144 m³ (56.416 m³) ja muut rakennukset 33.671 m³ (22.480 m³).

YLI 1.400 UUTTA ASUNTOA

Tammi—elokuun aikana valmistuneissa rakennuksissa oli uusia asuntoja yhteensä 1.469 (viime vuoden vastaavana aikana 1.333), joista kerrostaloissa 1 365 (94), omakoti- ja rivitaloissa 100 (1.236) sekä yleisissä rakennuksissa 4 (3).

Kahdeksan kuukauden aikana on Turussa myönnetty rakennuslupa 2.041 uudelle asunnolle. Kun viime vuoden vastaava luku oli 1.166, nousu on n. 75 %. Rakennuslupien huomattava nousu on eräs todistus asuntorakennustoiminnan jatkumisesta vilkkaana Turussa.

Mainituista 2.041 asunnosta rakennetaan kerrostaloihin 1.974 (asuntopinta-ala 123.165 m²), sekä omakoti- ja rivitaloihin 64 (asuntopinta-ala 10.948 m²). Kolme asuntoa rakennetaan yleisiin rakennuksiin.

VUOSITTAIN 2.125 UUTTA ASUNTOA

Turun kaupungin yleiskaavan mukaan tavoitteena on v. 1975 päättyessä 68.080 asuntoa, minkä tavoitteen saavuttamiseksi vuotuinen asuntojen tuotantotarve olisi 2.125 asuntoa, tarvittavien tonttien vuosittainen tarve 30,5 ha ja asuntotuotannon rahoitustarve 121 mmk. Asuntohallituksen arvion mukaan tavoite olisi v. 1975 65.712 asuntoa, vuosittainen tuotantotarve 1.729 asuntoa, tonttien yhteisala 25 ha ja rahoitustarve n. 99 mmk.

SUOMEN TURKU

ÅBO, VÅR STAD

Päätoimittaja - Chefredaktör: Erkki Vuori, puh. - tel. 19 575

Toimitussihteeri - Redaktionssekreterare: Eino Lehtinen, puh. - tel. 371 320

Ilmoituspäällikkö - Annonschef: Paavo Suominen, puh. - tel. 302 406

Taloudenhoitaja - Ekonomiechef: Taina Herrala, puh. - tel. 13 058, kotipuh. - hemtel. 81 114

Toimituskunnan muut jäsenet - Redaktionsrådets andra medlemmar: Tarja Flemming, Heimo Kallio, Meta Torvalds

- pikkusikari päivän tapaan...

...tositilanteessa!

PUERTO

- puhdasta tupakkaa pinnasta alkaen!

Manufactured by Messrs. P.C. Rettig & Co Finland

1.50 20 kpl

RAKENNUSTOIMISTO

LEHTO & NORDLUND

Turku, Linnankatu 19 D

Puh. 23 651, 16 925

— RAKENNAMME EDULLISESTI —

KATURAKENNUKSIA

JA ULKOPUOLISIA VIEMÄRITÖITÄ

Kiinteistö- ja Katurakennus Oy

Käsityöläiskatu 1 - Puh. 18 776

mukavammin sähköllä

— myös lämmityksessä

SUUNNITTELU JA ASENNUS —

SÄHKÖTOIMISTO

VARRELA OY

Ursininkatu 13 - Puh. 19 557

A luokan sähköurakoitsija

LASINLEIKKAAMO JA -HIOMO, PEILI- JA METALLITEHDAS

TOIMIALAMME TYÖT SUORITAMME NOPEASTI JA EDULLISIN HINNOIN

AUTOILIJAT — huomioikaa autolasipalvelumme!

KAUNE

Köydenpunojankatu 32 — Puh. 390 045 ja 390 165
Konttoriajan jälkeen puh. myös 390 774 ja 53 705

Nyt alkaa 2. rakennusvaihe

96 uutta arava-perheasuntoa
Ruskontien varrelle
4 km keskustasta

palli

— perheellisten luonnonmukava asuntoalue

Pallin lähellä ovat mm. Pallivahan uusi kansakoulu ja seurakuntatalo. II-vaiheen rakennustyöt alkavat ja 96 perheasuntoa valmistuu syksyllä 1971. Kaikki asunnot ovat Asuntohallituksen hyväksymiä, käytännöllisiä perheasuntoja, joiden pohjaratkaisu on ihanteellinen. Jokaisessa huoneistossa on tavallista isompi **ikkunallinen kylpyhuone ja ilmastoitu vaatehuone.** Yhteisessä lämpökeskuksessa on pesula ja erillinen **uima-allas.** II-vaiheessa valmistuu myös oma myymälähuoneisto. Kaikesta asumismukavuudesta on huolehdittu nykyaikaisella tavalla.

Taloyhtiölle myönnetyn asuntolainan lisäksi ostaja voi anoa valtion henkilökohtaista lisälainaa.

Rahoittajat: Asuntohallitus, Kansallis-Osake-Pankki ja Keskinäinen Vakuutusyhtiö Sampo. Kunnon rakennustyöstä vastaa Rakennustoimisto R. Järvinen Oy.

HUONEISTOTYYPIT JA ENNAKKOHINNAT

2 h + k	56,0 m²	20.070:—
2 h + k	61,5 m²	21.790:—
3 h + k	82,0 m²	26.430:—
4 h + k	97,0 m²	30.110:—
5 h + k	97,0 m²	30.110:—
5 h + k	114,0 m²	34.010:—

pallissa parempi asua

Esittely ja myynti toimistossamme. Noutakaa meiltä esite ja käykää samalla paikan päällä katsomassa tulevaa kotipaikkaanne pallissa.

RAKENNUSTOIMISTO R. JÄRVINEN OY

Humalistonkatu 3 B Turku, puh. vaihde 335 400

Flunssa särkee. Rinasin särkee flunssan.

Ota Rinasin ydintabletti. Sen vaikutus alkaa heti. Pintakerros lievittää säryn ja kuumeen. Nopeasti. Ydin helpottaa nuhan ja yskän. Tehokkaasti. Pakkaukset ja VOH: 20 tabl. 3:44 ja 40 tabl. 6:–. Apteekista. Lääke Oy

Vahva **Rinasin** flunssan ensi oireisiin.

SISÄ-, ULKO- JA RAUTARAKENNE-

MAALAUKSIA

LATTIAN-PÄÄLLYSTYKSIÄ

Maalausliike

KURTTI jälk.

Puhelin 13 524

Suikkilaan mukavasti asumaan

Jussintornien D-talo nousee jo

Tarjoamme Asunto Oy Jussintornien D-talosta seuraavia huoneistoja;

2 h + pk	45 m²	alkaen	37.390:—
2 h + k	52 m²	,,	39.893:—
3 h + k	71 m²	,,	51.100:—
4 h + k	84 m²	,,	63.001:—
4 h + k	103 m²	,,	74.835:—

Asunto Oy Jussinkunnas

on lamellitaloyhtiö, jonka I talo valmistuu maaliskuussa 1971, II talo kesällä 1971.

1 h + pk	33 m²	31.060:—
2 h + k	60 m²	45.331:—
3 h + k	80 m²	57.503:—
4 h + k	94 m²	65.059:—

Katsokaa hintoja ja vertailkaa!

Vuokravastike 2:—/m² ja jos yhtiövelan osuus maksetaan pois heti vain 1:—/m².

Huomatkaa, että kiinnelainat ovat vain 10 % kokonaiskustannuksista.

Asunto Oy Juuslehto

on velaton taloyhtiö, jonka ensimmäiset rakennusryhmät ovat jo valmiit. Kolme atriumtaloryhmää valmistuu tammikuussa 1971.

4 h + k 114 m², autotalli ja varasto 21 m², yhteensä 135 m². Hinta 123.000:—, laskettu vastike 150:—/kk.

Lähemmin asuntosäästöasiain osastollamme Aurakatu 8/ Rouva Suominen.
Rakentaa: Urakoitsijat Oy

Rahoitus ja myynti:

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

KOTI KESKUSTASSA.

LAATUTYÖTÄ EDUKSENNE

AS OY EERIKINKATU 36:N

rakennustyöt ovat täydessä menossa. Talo valmistuu ensi huhtikuun loppuun mennessä. Teidänkin kotinne? Hyvälle paikalle keskustaan. Korkealuokkainen huoneisto — ja edullinen. — Valittavananne ovat 7:stä asuinkerroksesta seuraavat huoneistotyypit:

1 h+kk	33,0 m²	38.610 mk	— 40.590 mk
2 h+kk	51,0 m²	53.040 mk	— 56.100 mk
2 h+k	60,0 m²	59.400 mk	— 63.000 mk
3 h+k	78,5 m²	76.145 mk	— 80.855 mk
4 h+k	94,5 m²	93.555 mk	— 95.445 mk

Talo kokonaisuudessaan kaikkine tiloineen ja huoneistoineen varustetaan korkeatasoisesti. ● Lattiat päällystetään ääntä hyvin eristävillä huopapohjaisilla muovimatoilla. Makuuhuoneissa neulehuopamatot. ● Porraskäytäväovet tammiviiluiset. ● Keittiöissä nykyaikaiset sähköliedet, 160 l kompressorijääkaapit, keittiökaappien ovet tammiviiluiset. ● Kylpyhuoneissa seinälaatoitus ympäriinsä 150 cm korkeudelle.

Saunaosaston yhteydessä on mitoiltaan 6 x 3,5 m olevo **UIMA-ALLAS**

Saunaosaston lisäksi yhtiön hallinnassa on pesutupa kuivatus- ja mankelitiloineen. ● Koneellisesti jäähdytetty kellaritila, jossa jokaisella talouskomero. ● Kellarikerroksessa jokaisella huoneistokohtaiset säilytystilat. ● Pihalla 60 asfaltoitua autopaikkaa, joista 24 varustetaan sähköliitännällä.

ESITTELY JA MYYNTI:
rakennus oy
Aurakatu 8, Turku Puh. 330 311

UITTAMO · CITYKAUPUNKI

— ihannekaupunki asuttavaksenne

Huomatkaa, että Uittamon citykaupunki tarjoaa Teille seuraavat merkittävät sosiaaliset edut: jo alkuvaiheessa rakennetaan koulu, riittävän suuri ostoskeskus ja yhtiöiden omistukseen jäävä suuri uimahalli.

Tehkää tuloksekas kodinhankintapäätös — ryhtykää **POSTIPANKIN** asuntosäästäjäksi. Voitte kohdistaa säästämisen nimettyyn huoneistoon. Silloin tiedätte, mihin säästätte. Tulkaa neuvottelemaan ja noutamaan esite. Aurakatu 12, puhelin 332 444.

Citykaupunki on lähellä merta. Ja vain 4 km päässä keskustasta. Sinne on suunniteltu ja kaavoitettu citymäinen asumalähiö — noin 1 000 perheen ensimmäinen citykaupunki Turkuun. Alue liittyy välittömästi nyt valmistumassa olevaan UITTAMO—ISPOINEN asuntoalueeseen, joka käsittää noin 900 asuntoa ja juuri valmistuneen ostoskeskuksen. Uittamo-citykaupungin ensimmäinen rakennusvaihe alkaa 1971.

RAKENNUSTOIMISTO
A.PUOLIMATKA OY

EERIKINKATU 6 b TURKU PUH. 335 111

Viihtyisällä paikalla olevia korkealuokkaisia keskusta-asuntoja tarjoaa

As.Oy Sirkkalankatu 35 b

Sirkkalan- ja Sepänkadun kulmaan rakennettavasta asuintalosta on teillä vielä mahdollisuus valita oma asuntonne seuraavista huoneistotyypeistä:

1 h + kk	= 30,5 m²	hinta alk.	32.300,—
2 h + kk	= 45,5 m²	,, ,,	46.100,—
2 h + k	= 50,5 m²	,, ,,	49.800,—
2 h + k	= 54,5 m²	,, ,,	53.400,—

Talo valmistuu kesäkuun 1. päivänä 1971.

Huoneistojen esittely ja myynti:

Rakennusliike **YLISMÄKI** oy
Turku
Luostarinkatu 8, puh. 10 322

TURKU
Linnankatu 2
Kaupunginkirjasto
2

m/s Ilmatar
m/s Floria

s/s Bore
s/s Bore III
m/s Botnia

s/s Svea Jarl
s/s Birger Jarl
m/s Fennia

m/s Skandia
m/s Nordia
m/s Holmia

Päivästä päivään. Aamusta iltaan. Ympäri vuoden ne kulkevat – Silja Line-laivat. Mukanaan matkustajia, henkilöautoja, rekka-autoja. Turusta ja Helsingistä Tukholmaan ja Norrtäljeen. Kahdeksan vuoroa päivittäin kumpaankin suuntaan.

TERVETULOA!

Dag efter dag. Morgon och kväll. Året om kör de – alla Silja Line-fartygen. Med passagerare, personbilar, långtradare. Från Åbo och Helsingfors till Stockholm och Norrtälje. Åtta avgångar per dag i vardera riktningen.

VÄLKOMMEN!

SILJA LINE